Que v.
Sum ve-
ro· hec q̄-
ſtio deter
minatur ·xi·q·i·
placuit vt q̄cūq3·
et·c·molita·
Si quis ·im-
perialibus·
ab impatore non
p̄t peti cognitio
publicoꝝ iudicio-
rum·ſ3 ep̄ale iudi
cium p̄t peti ab
eo·xi·q·i·placuit
vt quicūq3·
¶ Veniā· item
eſt in eo qui exco-
municatus cele-
brat·xi·q·iij·ſi q̄s
ep̄us·item in eo
qui tranſit ad aliā
eccīam auctorita-
te ꝓpa ·vij·q·i·ſi
quis preſbr·
Si quis cuiuſ
libet · pena
damni pecunie·
ar·penā pecunia-
riam poſſe infligi
ab eccīa ·xxiij·di·
quanq̄ ·xviij·di·
q m̄ quidem·xvi·
·q·i·ſtatuimus·⁊
·q· vi· cognoui-
mus·⁊·xxiij·q·v·
de liguribꝰ·
¶ Nec etatē3·
dumō ſit capax do
li·ut de con·di·iiij
eos·ex̄t de delict·
puerorum·c·i·bar
tholo·
Si forte·ſuſ-
cepit·ad de
fendendum·
Si quis ep̄s·
palatio· nullꝰ em̄
ep̄us vel preſbr
ſine oſciētia alio-
rum ep̄orum ibit
ad impatorē· vt
xxiij·q·viij·ſi q̄s·
epiſcopus·
Si ep̄oꝝ·ḡ-
cias ago · non de
facto ip̄oꝝ quia
ipi peccāt·ſed ꝓ
pena quam ego
ſuſtineo·ſicut iob
egit grās deo ꝓ
ſua pena nō ꝓ p̄-
ſecucōne maloꝝ
cum ſic dixerit ſit
nomē dn̄i bn̄dict-
um·

Q· ·i·
Quod iura
mētū·ad i
telligētiā
ſequētiū vidēdū ē
quid ſit iurare·et
quid iuramentū·
que cā inſtitucōis
iuramenti et q̄ ſit
forma iuramenti·
Iurare enim eſt a
liquid teſte deo

quod eoꝝ decet ſancti tatē· quod ſi moniti ab ep̄is emendare noluerint eccleſiaſticis careāt bn̄ficijs·

Q V

Si vū vero ep̄m relinquere vel ab offitiō ſuo diſcedere atq3 ad ſeculare3 iudicem ofugere nulli liceat· ¶ Vnde i agathenſi ocilio legitur·

Clericus ad iudicem ſecularem confugiens de omūione eccīe pellatur·

Placuit ut clericus ſi relicto officio ſuo ꝓp̄t diſtrictiōe3 ad ſecularem iudicem fortaſſe confugerit·et is ad quem recurrit ſolacium defenſionis ei impenderit cum eode3 de eccīe communione pellat̄· ¶ Itē ex ocilio antioceno

Preſbit̄ vł dyaconus ab ep̄o depoſitus iperatorem non adeat·

Si quis a ꝓprio ep̄o depoſitus preſbr vel dyaconus·aut etiā ſi a ſinodo q̄libet ep̄s fuerit exauctoratus moleſtiam imperialibus auribꝰ inferre non preſumat·ſ3 ad maioꝝ ep̄oꝝ ſinodū ſeſe ouertat·⁊ que ſe putat habere iuſta in eoꝝ ocilio alleget atq3 ab hijs de ſe expectet q̄ fuerit deprompta ſententia·qđ ſi deficiēs puſillanimitate hoc noluerit facere ſed importunus fuerit impatori huiuſmodi nullā veniam habere nec locū vllius aſſertionis ſue nec ſpem recipiendi gradus habeat i futuꝝ· ¶ Item ex cōcilio carthaginēſi·v·

Nō defenſetur ab aliquo q̄ ep̄oꝝ iudicio dānatur·

Si quis cuiuſlibet honoris clericus iuditio ep̄oꝝ ꝑ quocūq3 crimine fuerit dānatus nō liceat eum ſiue ab eccīijs q̄bus p̄fuit ſiue a quolibet hoīe defenſari·interpoſita pena damni pecunie atq3 honoris·qua nec etatem nec ſexum excuſandum eſſe p̄cipimus·

¶ Item ex concilio arelatenſi·iiij·

Cōmunione priuetur qui eccleſiaſtice diſcipline regulas fugiētē defenſare p̄ſumit·

Si forte quis clericoru3 regulam diſcipline eccīaſtice ſubterfugiēs fuerit euagatus quicūq3 eum ſuſcepit et illu3 pōtifici ſuo nō recōciliauerit ſ3 magis defenſare preſumpſerit ec c̄ie priuetur omūione· ¶ Item ex cōcilio martini ꝑpe·

Spe reconciliacōnis careat q̄ ab ep̄is dānatus imperatorē adierit·

Si quis ep̄s preſbiter ā diaconus excōicatꝰ i ocilio iniuſte ſe querit̄ odemnatu3·ad maioꝝ ep̄oꝝ ociliū reuertatur·ut eoꝝ inquiſicōnē et iudicium expectās ſi quas ſe iuſtas cās habere putat illis exponat·ſi autem contempſerit ⁊ importās ſe palacō aures p̄ncipum inquietare voluerit h̄ ad nullam veniam poterit p̄uenire· neq3 ſpem future recōciliacōis habere· ¶ Itē ḡḡ· oſtātie auguſte·

Epiſcopoꝝ cauſe corā principibus examinari nō debent·

Si ep̄oꝝ cauſe michi omiſſoꝝ apud p̄iſſimos dn̄os alioꝝ patrocinio diſponuntur · infelix ego in iſta eccīa quid facio·ſ3 vt ep̄i mei me deſpiciant et otra me refugiū habeāt· ad ſeculares iudices omipotēti deo grās ago peccis meis deputo· h̄ tn̄ breuiter ſuggero q: aliquantulū expecto· et ſi ad me venire diſtulerint exercere in eos diſtrictionē canonicam nullomodo ceſſabo·

Incipit cauſa viceſimaſecunda·

Epiſcopus quidā iurauit falſū qđ putabat verū·quo operto archidiaconus eius iurauit ſe nunq̄ p̄ſtatuꝝ ei obediētiam· Cōpellit̄ archidiaconꝰ ab ep̄o ad exhibēdam ſibi debitam reuerentiā· accuſat̄ ep̄s de duplici p̄iurio et de eo qđ falſum iurauit·et q: archidiaconū ad p̄iurandū opellit · ¶ Primū querit̄· an iuramētū ſit p̄ſtandū an non· ¶ Secūdo ſi ſit p̄iurꝰ q̄ iurauit falſu3 qđ putauit veꝝ· ¶ Tercō ſi licuit archidiacono denegaē ep̄o oſuetā obediētiā· ¶ Quāto ſi oſtiterit eſſe illicitum qđ iurauit archidiaconus an ſit ſeruādū· ¶ Quito ſi oſtiterit illđ ſuandu3 eſſe an ep̄s ſit reus p̄iurij q̄ otra iuramētu3 archidiaconum ſuum ire opellit·

Q I

Quod iuramentum preſtandum non ſit auctoritate canonice ſcripture probat̄· Ait enim xp̄us in euangelio diſcipulis· ſit ſermo veſter eſt eſt· non nō qđ aūt amplius eſt a malo eſt· Ite3 iacobus in epiſtola ait · ante omnia fratres mei nolite iurare omnino

dicere· Iuramētū eſt vel vox ip̄ius iurātis vel actus ip̄e vel ip̄m qđ iuratur·cā iſtitucōis vna eſt ꝓpter infirmitatē hoīm de facili dubitantiu3 Cū em̄ volumus aliquibꝰ p̄ſuadere qđ eis vtile eſt et nō credūt ſimplici verbo p̄mittit̄ nobis iurare·ut ꝭ· ·e·nō eſt·et·c·ita ergo et·c·ſi pcc̄m alia cauſa ē ꝓpter ydolatriam ·ſicut enim oceſſum fuit ut hoſtias deo immolarent ne eas offerrent demonibus·ſic potius permiſſum fuit vt ꝑ deum iurarēt q̄ ꝑ creaturas ne inciderēt in crimen ydolatrie·ut ꝭ·e·cō ſitera·forma autē iuramenti alia ſit ſolo ſermone alia ſit interuentu alicuius ſacre rei·illa que ſolo ſermone ſit ſ̄m tria tp̄a triplex inuenitur· aliter em̄ iurabāt in veteri lege aliter in p̄mitiua eccleſia·aliter hodie in veteri lege iurabatur viuit dn̄s viuit anima mea hec addat michi deus ut ꝭ· et iurabunt· in p̄mitiua eccīa teſtis eſt michi deus · teſtis ē michi oſcientia h̄ dico corā deo· vt ꝭ·e·ſi peccatū ·hodie iuratur vere ꝑ deum·et ſic me deus adiuuet·vt xxx·v·q·vi·de parentela pena periurij eſt ſicut de alijs mortalibꝰ· vt ꝭ·c·q·c·ul·et ſit inteſtabilis ·ut ꝭ· c· ·q·v·puuli·huic aūt q̄ſtioni ꝓpoſite breuis datꝰ ſolucō· q: iuramentum nō ē p̄ſtandū niſi in dubijs ⁊ neceſſarijs cū pigri ſint homies ad credendum ut ꝭ·e·ita et ·e·ſi pcc̄m eſt· ¶ Eſt ē non ñ· ideo ſit geminatio vt referatꝰ ad os et ad cor· vt extra de iur iur·et ſi xp̄s·et negatio duplex hic nō inducit affirmacōe3· lic3 ſit ar·otra·ff· de·v·ſig·duobus

verbis·
a ¶ A malo·ab i
credulitate ſcilicꝫ
illius cui iuratur
ut extra de elect·
ſignificaſti·
b ¶ Nolite·ſic tñ
remouet indiſcre
tum iuramentum
vel dicere vult ꝙ
nō ꝓ qualibet re
ſit iurandū quia
non ꝓ vili·ut·ij·
·q·v·ſi quis·Jo·
O Mne quod·
Jtē quatuor
ponit hic caſus in
quibꝰ pt iurari·
ſunt et alij quos
habes·ij·q·v·in
pñ·et xxviij·di·ꝺ
ſiracuſane·et ex
tra de iura·calū·
·c·i·extͣ de elec t·
ſignificaſti·
¶ Deficiat·ſup
ple et reus ſit in
famatꝰ·nā alias
deficiente accuſa
tore non cogitur
ſe reus expurga
re niſi fuerit infa
matꝰ ut·vi·q·vl·
ꝙ autem·licet q̄
dam volunt dice
re cōtra·C·de res
bus creditis·i bo
ne·et ℏ dictō ſola
excludit hic vul
garem ꝓbacōnē
ſed non excludit
numerū ꝯpurga
torum·
Taxacō·i·im
poſicō·iudicis enī
eſt taxare moduꝫ
iurandi·extra de
purga·ca·cū i iu
uentute·
N On ē·i ipo·
j̄·e·ſi pccm
xi·q·iij·añceſſor·
¶ Audiēdi·imo
eo ipo ꝙ nolunt
iurare ſunt haben
di heretici extra ꝺ
hereticis·ad abo
lendam·et·c·ex
cōicamꝰ·§ ſi qui·
quidam enim ni
mis faciles ſūt ad
iurandum quidā
metu diuini numi
nis vſqꝫ ad ſupſti
tionem perueniūt
·ff·de cōdi·iſtitu·
que ſub conditiōe
In nouo·ſed
quia per iu
rare·ar·ꝙ qñqꝫ
ꝓhibetᷣ aliquid
non ꝓpter ſe ſed
ꝓpter illud quod
inde ſequi poteſt
·xi·q·iij·nolite·ꝛ
xxxvij·di·ideo·et
iſtitu·vi·bo·rap·
·§·ſed ne dum ta
lia·xli·di·quiſqꝫ
xij·q·i·habebat·

ommino·vtraqꝫ auctē iuramentum
ꝓhibemur pſtare·ſed aliud eſt ad
iuramentum ſponte accedere·aliud
vel ad oſtendendā innocentiam ſuā
vel ad federa pacis confirmāda·vel
ad pſuadendum auditoribꝰ quando
pigri ſunt credere qꝺ eis vtile eſt iu
ramentum offerre·pmum ꝓhibetur
ſm ꝯceditur·non enim iurare omni
no pccm eſt·¶ Vnde i toletano ꝯ
ci·octauo legitur·

Juramentū ꝓ federe pacis eſt faciendum·

O Mne qꝺ in federa
pacis venit tunc ſolidius ſub
ſiſtit cū iuramēti ℏ interpoſitio ro
borat·ſed et omne qꝺ amicoꝝ ani
mos ꝯciliat tunc fidelꝰ durat cum
eos ſacramēti vincula ligāt·omne
enim qꝺ teſtibus adſtipulatur veri
us conſtat cum id adiurationis ad
iectio affirmat·quod et ſi teſtis defi
ciat innocentis fidem ſola iuriſiurā
di taxatio manifeſtat·¶ Jtē aug·
ſup epiſtolam ad galathas·

Juratio nō eſt ꝓhibenda neqꝫ tanquam bonum appetenda·

N On ē cōtra pceptū dei iura
tio que a malo nō iurātis eſt ſꝫ icre
duli a quo iurare cogitur·nā itelli
git ita dñm ꝓhibuiſſe a iureiurādo
vt quātū i ipo eſt q̄ſqꝫ non iuret·qꝺ
multi faciūt in ore hñtes iuracōnē
tanquā magnū et ſuaue aliqꝺ·Nā
vtiqꝫ apl̄us nouit pceptū dñi et tñ
iurauit·nō enī audiendi ſunt q̄ has
iuracōnes eſſe nō putāt·quid enim
faciūt de illa iuracōne quotidie mo
rior p vr̄am gloriā fratres quā ha
beo in xp̄o ihesu dño noſtro ꝙ gre
ca exēplaria manifeſtiſſimam iura
tione eſſe oſtendunt·prohibemur er
go iurare cupiditate aut dilectione
iurandi·ꝗuis enim iuramentū am
pliꝰ ſit ꝙ ē eſt vl̄ nō nō ꝛ ideo a ma
lo ſit·nō tñ ē a malo tuo ſed a malo
infirmitatis aut incredulitatis eo
rū qui nō aliter mouentur ad fidem
¶ Jtem aug·in ep̄la ad publico
lam

Peierare pccm eſt non iurare

J N nouo teſtamento dictum ē
ne omnino iuremus qꝺ michi
quidem ꝓpterea dictū videtur·ñ qꝛ
iurare pccm eſt·ſed qꝛ piurare im
mane peccatum eſt a quo lōge nos
eſſe voluit q̄ omino ne iuremꝰ cōmo
nuit·¶ Jdē·

Jn neceſſariis verum iurare non eſt peccatum·

V T noueritis verum iurare nō
eſſe pccm·inuenimus et pau
lum apl̄m iuraſſe·quotidie morior
ego p veſtram gloriā fratres quā
habeo in xp̄o ihesu dño nr̄o p glori
am veſtram iuratō ē·Non enim ſic
ait p veſtrā gl̄am morior quaſi ve
ſtra gl̄a me fecit mori·quomō ſi di
ceretur p venenū p gladiū p beſtiā
p inimicū mortuus ē·intelligeretur
faciēte inimico faciēte gladio faci
ente veneno mortꝰ eſt·¶ Jdem de
ſermone domini·

Nec tanꝙ bonū appetendū nec tanꝙ malū iuramentū eſt vitandum·

J Ta ḡ intelligit pcepiſſe do
minū ne iuraret ne q̄ſquā ſic
bonū appetat iuſiurādū et aſſiduita
te iurādi ad piuriū p ꝯſuetudinem
delabatur·quapropter qui intelli
git non in bonis ſꝫ in necr̄ijs iuratio
nē habēdā·refrenat ſe quātū pt vt
nō ea vtatur niſi necitas cogat·vi
delicet vt videt pigros eſſe homies
ad credendū qꝺ eis vtile eſt credere
niſi iuracōe firmetur·Ad hoc vtiqꝫ
ptinet qꝺ ſic dicit·ſit autē ſmo vr̄
eſt eſt·non non·hoc bonū eſt ꝛ appe
tendū·qꝺ aūt amplius ē a malo eſt
id eſt ſi iurare cogeris ſcias de ne
ceſſitate venire infirmitatis vtiqꝫ e
orum quibus aliqꝺ ſuades que ifir
mitas vtiqꝫ malū ē·vnde quotidie
nos liberari depcamur cū dicimus·
libera nos a malo·Jtaqꝫ non dixit
qꝺ aūt amplius eſt malū eſt·tu enī
malum non facis qui bñ vteris iura
cōne·¶ Jtē aug·de ſermone dñi in
monte libro·i·

Jurare non eſt pccm

T V malū non facis qui vteris
bene iuracōe·q̄ ꝛ ſi ñ bona tñ
neceſſaria eſt ut alteri pſuadeas qꝺ
vtiliter ſuades·ſed a malo ē illiꝰ cu
ius infirmitate iurare cogeris·
¶ Jtem ieronimus ſup ieremiam·

Per deū iurare pmittitur ne p ydola iuretur·

E T iurabūt viuit
dñs in veritate et in iuſticia ꝛ
iudicō ꝛ bñdicēt eum omnes gētes
i ipmqꝫ laudabūt·quomō ergo euā
geliū iurare nos ꝓhibꝫ·ſed hic iura
mentum p confeſſione dicitur ꝛ ad
ꝯdemnacōnē ydoloꝝ p que iurabat
iſrahel·deniqꝫ auferuntur offendicu
la et iuratur p dñm deum·qꝺqꝫ dici
tur viuit dñs in teſtamento veteri
iuſiurādum eſt·et ad ꝯdemnacōnē
mortuoꝝ p quos iurat oīs ydola
tra·¶ Jtē iero·ſup matheū·li·i·

Jnfirmis iurare a ſaluatore permittitur·

Q Onſidera ꝙ ſal
uatuor nō p deum iurare ꝓhi
buit ſed p celū et terram et p ihero
ſolimā ꝛ p caput tuū·ꝛ hoc quaſi pā
uulis fuerat lege ꝯceſſū·ut quomō

·ij·q·vij·preſumāt
·xxiiij·q·iij·deus·
vbi aliquid ꝓhi
betur propter ſu
um contrarium ſic
hic·
J Ta ḡ·bo
num·ar·ꝙ
bonum ꝓhibetur
ꝓpter ꝯſequēs ma
lum·ut·xxi·di·de
niqꝫ vicia enī vi
cina ſūt virtutibꝰ
ut xli·di·ſepe·
k ¶ Conſuetudi
nem·aſſiduitas e
nim facit aliquid
eſſe peccatum qꝺ
alias non eſſꝫ·vt
xxv·di·criminis·
appellatio·
l ¶ Non dixit·vi
ergo debemus fa
cere in verbis ſe
cundū ius·ut viij
di·ſi·ꝯſuetudinē
·ff·de v·ob·ſi qs
ſtipulatus·
T V malū nō·
quod vtili
ter·et ſic ꝓpt vti
litatem alterius
poſſū iurare mul
to magis ꝓpt me
am·ut·xxiij·q·v·
ſi non licet·

E T iurabunt·
ſed hic·pma
ratio·
¶ Pro confeſſi
ne·iurando enim
p deum confitemī
ipſum·
¶ Offendicula·
id eſt ydolatria p
que iurabant·
¶ Mortuorum·
ſcilicet deorum·
C Onſidera·§
p celū·licꝫ p
creaturas nō poſ
ſumus iurare iura
mus tñ p euāge
lium qꝺ eſt crea
tura·qꝛ ibi tm̄ re
ſpectus habetur
ad deū·ideo autē
ꝓhibetur iurari p
eas ne p cōtemp
tum eaꝝ deiieret
ut j̄·e··§·ſic etiam
v·§ obicitur·et ne
videatur numen
eſſe in eis·

a ¶ Melius eſt· electiue ponitur nō ꝯpatiue·ſic·xi·q·iij·nemo periſtorum·

Clericū·iurātē·ſine ſolēnitate tūc eſt depoſicōnē īducit qn̄ cum ſolēnitate iurat·ar·xxvij·di·§·vl·

c ¶ Int' epulas·de·ꝯ·di·v·nullus·

Si quis·p capillū·ſm̄ legem qui ſic iurat vltimo ſupplicio punitur·ut in auten·ut nō luxuriētur ꝯtra naturam circa medium·

e ¶ Non manifeſtauerit ar·ꝙ qs cogitur accuſare ut·ij·q·vij·quaꝓpter·xxiiij·q·iij·tam ſacdos·i·q·i·quiſquis·Sed cōtra·nemo inuitus accuſare cogitur vt·C·ut nemo inuitu·agere vel accuſa·cōpel·l·i·et furem nemo cogitur iudicare vel accuſare·ff·de ꝑſcrip·v·ſolēt·ſed pt dici ꝙ iudicis officio cogi pt ſz nō iure actōnis·illud tamē credo ꝙ denūtiare cogitur aliquis ſm̄ oppinionē quā no·ij·q·i·ſi peccauerit·

Si aliq·modicū·quātū ad vulgares·

g ¶ Mai⁹ ē·e·q·v·qui piurat·cōtra·ſz illud de iudicio·ecc̄ie·iſtud de iudicō dei·vel dic ꝙ q̄ iurat per deū non ſolemniter et peierat mm⁹ peccat ꝙ̄ ſi ſolemnit' p euāgeliū·ſed ſi vtrūqz iuramētū eſt ſolēne magis peccat qui iurat p deum·

h ¶ Propt' ſcripturas·hic patz ꝙ eque obligatur q̄ iurat p deuz ſicut qui iurat p euangeliū·ſed ſi p deū iuraret ⁊ non ſolēniter·p euāgeliuz ſolēniter vel eccōuerſo·magis eſt obligat⁹ quo ad eccīam ſolemniter iurās·ſed quantuz ad deū equaliter·c̄ſ qui cle·vl' vorſus·ſz obicitur quāto ſanctius eſt p qd̄ iuratur tāto

victimas immolabant deo·ne eas immolarent ydolis·ſic et iurare permitterentur p deū·ꝙ recte hoc facerent·ſed ꝙ melius eſt·deo id exhibere ꝙ̄ demonijs·¶ Item ex ꝯcilio cāthagmenſi quarto· Excōicet clericus p creaturas ꝑtinacit' iurās

Clericū p creaturas iurantez acerrime eſſe obiurgādū·ſi pſtitēit in vicio excōicandū·inter epulas vero cantantem ſupradicte ſententie ſeueritate cohercendū decernimus·

¶ Itē pius papa Cleric⁹ deponat'·laic⁹ anathatizet' p capillū ā caput dei iurās

Si qs p capillū dei vl' caput iurauēit·vel alio mō blaſphemia ꝯt' deū vſus fuerit·ſi in eccleſiaſtico ordine eſt deponatur·ſi laicus anathematizetur·Et ſi quis p creaturas iurauerit acerrime caſtigetur·et iuxta id quod ſinodus diiudicauerit peniteat·ſi quis autez talem homiem non manifeſtauerit nō ē dubiū quin dīna ꝯdemnatione cohерceatur·et ſi eps̄ iſta emēdare neglexerit acerrime corripiatur·

¶ Queritur quis magis reus teneatur·an ille qui p deum an ille q̄ ſupra ſacra euangelia iurat·¶ Huic queſtioni iohēs criſoſtom⁹ rn̄det dicens Nō eſt mai⁹ p euangeliū ꝙ̄ per deum iurare

Si aliqua cauſa fuerit modicū vid' facere qui iurat p deū·qui aūt p euangeliū maius aliquid feciſſe videtur·quibꝫ dicendum ē ita·O ſtulti ꝑpt' deū ſcripture facte ſunt nō deus ꝑpt' ſcripturas·¶ Item ieronimus·Nō ſolū in altari vel reliquijs ſz etiā in communi loquela periurium caueatur·

Habemus in lege dei ſcriptū·nō piurabis in nomine meo nec pollues nomē dei tui in uanum·Ideo āmonēdi ſunt omnes ut diligēter caueāt piuriū nō ſoluz in altari ſeu in ſanctoꝝ reliquijs ſz etiā in ꝯmuni loquela·¶ Itē iſidorus ſententiaꝝ libro primo·

Nō ꝓhibet deus iurare ſz peierare·

Non eſt cōtra dei p̄ceptū iurare ſz dū iurādi vſum facimus piurij crimen incurrimus·¶ Item aug·de ꝟbis dn̄i ſmone·xxxiiij·

Iuratio non eſt peccatum·

Si peccatū eſſet iuracō nec in veteri lege diceret'·nō piurabis reddes dn̄o iuramenta tua·non enim peccm̄ p̄cipetur nobis·Itē·nō vobis dicimus nos nō iurare·ſi eniz hoc dicimus mentimur·quantuz ad me pertinet non iuro ſed quantū mi chi videtur magna neceſſitate conpulſus cum video qd̄ niſi faciam michi nō credit·et ei q̄ michi non credit nō expedire quod nō credit·hac ꝑpēſa racōne et ꝯſideracōne librata cū magno timore dico corā dō·aut teſtis eſt michi de⁹ aut ſcit xp̄us ꝙ ſic eſt in meo animo et video ꝙ pl⁹ eſt·id eſt ꝙ amplius ē ꝙ̄ ē eſt·non non·ſed hoc ꝙ amplius eſt a malo ē nō iurātis ſed non credētis·¶ Ex p̄miſſis colligitur ꝙ iurare non ē peccatū·nō tamen tanꝙ̄ bonū eſt appetendū ne cōſuetudine iurādi labam̄ in periurium·ſed cum d' ꝓcedere a malo non credentis·videtur ꝙ et ſi iurare peccatū non ſit iuramentū tn̄ recipere malū ſit·ſed nomine mali n̄ malicia ſed peccati pena intelligitur ex penali enim infirmitate incredulitas illa proceſſit qua ad iurandū ꝯpellimur·ip̄m autez iurare ſicut peccatum non eſt ita iuramētuz ab aliquo recipe malū nō eſt·¶ Vnde auguſtin⁹ ſcribit ad publicolam·

Iuramentū accipe non ꝓhibemur·

Quamuis dictū ſit ne iuremus nuſꝙ̄ me in ſcripturis ſanctis legiſſe memini ne ab aliquo iurationem recipiamus·¶ Sed queritur·an ſit vtendum fide eius qui p demonia iurat·¶ De hijs ita ſcribit augu·ad publicolā Licz vti fide eius qui vt eandem ſeruet per demonia iurat·

Mouet te vtꝝ eius fide vtendum ſit qui vt eam ſuet p demonia iurauerit·vbi te volo prius cōſiderare vtꝝ ſi quiſpiam p deos falſos iurauerit ſe fidez ſuaturꝝ ⁊ eaz nō ſuauerit non tibi vid' bis peccaſſe ſi enim tali iuracōne ꝓmiſſam ſuaret fidez ideo tn̄ peccaſſe iudicaretur q̄ p deos falſos iurauerit·illud autē nemo rep̄hēderet q̄ fidem ſuauit·nūc vero q̄ et iurauit p quos nō dbuit ⁊ ꝯtra pollicitā fecit fidem qd̄ non debuit bis vtiqꝫ peccauit ac per hoc qui vtitur fide illius quē ꝯſtat iuraſſe p falſos deos et vtitur non ad malum ſed ad bonū et licitū nō peccato illius ſe ſociat q̄ p demonia iurauit ſz bono pacto ei⁹ quo fidē ſuauit·neqꝫ enim h̄ eam fidem dico ſeruari qua fideles vocantur qui baptizantur in xp̄o·Illa enim longe alia eſt lōgeqꝫ diſcreta a fide hūanoꝝ placitoꝝ atqꝫ pactoꝝ·verūtamē ſine vlla dubitacōne minus maluz eſt p deos falſos iurare veraciter quā per deum veꝝ fallaciter·quanto enim per qd̄ iurat'

magis eſt penale piurium ꝗ magis obligatoriū ut ē·e·mouet·ſed illō intelligo cū iurat' illicite et habetur reſpectus ad ſolā creaturaz·hic patet·ꝙ licitum non eſt iurare p creaturas niſi i iure exprimatur qd̄ poſſit ſicut p euangeliū·p altare per crucem·ē·e·habemus·et·q·v·qui piurat·et p ſalutē principis·ut·i·q·vij·quotiēs·ſcdm legē tamē vid' ꝙ poſſit iurari p creaturas·vt·ff·de iuriur·l·ij·§·vi·et·l·qui p ſalutē·ſz p membra dei nō ē licitū iurare·ut in auten·ut nō luxurientur homines ꝯtra naturā·coll'·vi·circa medium·

Si peccatum p̄cipitetur·q̄ nō eſt peccatuz ꝙ deus vult ſiue lex·ut xxvi·di·deinde·⁊ qui peccat non peccat legis auctē·ut·xxiij·q·iiij·qui peccac·

k ¶ Ad me·ſic dic canon ꝙ aliquis d' mutari potius ꝙ̄ mutare·vij·q·i·mutacōnes·et ē·ſcias·

Quamuis·recipiamus·niſi cum ſcimus aliquez falſum iuraturuz tūc enim ꝓhibemur recipe iuramentū·ut·ē·e·q·v·qui exigit·vel cū ſcim⁹ aliquē poſſe cito labi in piuriū·vt ex̄ de cohabi·cle·clericos·⁊ eſt hic ar·ꝙ̄ eo ip̄o ē licitum aliquid qd̄ n̄ eſt ꝓhitum vt x xvij·q·ij·lex diuine·xxviij·q·i·iam nunc·Item ar·ꝙ antecedens eſt licitum non tn̄ cōſequens·ſic·xxiij·q·i·quid culpatur in fine·

Mouet·bis·plus enim peccat qui in duobꝫ peccat ꝙ̄ qui in vno peccat·xiij·di·c·i·

¶ Sociat·⁊ ita obligat iuramentum qd̄ ſit p falſos deos·⁊ nō obſtat·ff·de iuriur·l·nō erit·§·penl·vbi d' ꝙ nō valz

qo 2a

iuramentum quod fit p falſos deos·quia ibi loquitur de hominibꝫ ei-
uſdem fidei· der tacite queſtioni·cū pagani non habeant fidem q̄
a ¶ Neq; hī rū- modo dicis eos frangere fidem· Ad hoc reſpon-
det ꝙ hic non agitur de fide virtutum ſed de alia fide· multipliciter
enim fides dr· q̄nq; item eſt fides ꝙ ſacramentum baptiſmi· vt ·xlv·
di· de iudeis· Item dicitur fides caſtitas· thori· ut xxvi· q· ii · coniu-
ges· Item dicitur
fides ſecuritas ſi-
ue pactum· vt xx
iii· q· i· noli· Item
dicitur fides oſcie-
tia· vt ibi omē qđ
non eſt ex fide pec
catum eſt· vt· xx-
xviii· q· i· §· i· Itez
dicitur fides habi
tus mentis bene o
ſtitute· Item dici
tur fides creduli-
tas ſcđm quaz cre
dimus illud quod
non videmus · vt
ibi· fides non ha-
bet meritum· ꝛc·
de pe· di· iiii· c· in
domo·
b ¶ Veraciter· idē
ē ſi faciliter iuret
p deos falſos · et
ita piuriū omittit
qui verum iurat
per falſos deos·
c ¶ Magis· hec
dictō magis hic
n on opatiue poni
tur ſed abnegati-
ue· quia falſi dei n̄
ſunt ſancti·
d ¶ Penale· id ē
maiori pena dig-
num· quanto eniz
res eſt ſanctior vl'
melior tanto ē ma
ius peccatum of-
fendere eam quā
aliam vt· xvii· q·
iii· ſicut qui· et ī.
·e· q· v· q̄ piurat·
e ¶ Periuriū· id ē
temerarium iura-
mentuz· et ſic bene
adaptatur ratio o
ſequentis·
f ¶ De laban· ſʒ
nonne ille peccat
qui p falſos deos
iurat· ſʒ ꝛ ille pec
cat qui recipit ta
le iuramentuz· vt
ī· e ·q· v· ille ſed
dic ꝙ licz ille pec
cet tamen pmit-
titur tale iuramē-
tum cū aliter non
poſſit haberi fi-
des dictis ſuis· p̄-
terea ſi iuraret p
deum verum faci-
lius obuiaret tali
iuramento et ta
men magis pec-
caret·
g ¶ Salutē· et in
canone p ſalutem
dnoꝝ iuratur· vt
·i· q· vii· quotiēs·
h ¶ Infimis · al's
memphis q̄ erat
caput regni pha
raonis·

magis ſanctū eſt tanto magis eſt
penale piuriū· Alia queſtio eſt vtꝝ
nō peccet qui p falſos deos ſibi iura
ri facit· qꝛ ille qui ei iurat per falſos
deos iurat quos colit· Cui queſtio-
ni poſſunt illa teſtimonia ſuffragari
que ipe omemoraſti de laban et abi
malech· ſi tamen abimalech p deos
ſuos iurauit ſicut laban p deum ſo-
coth· ¶ Sicut etiā cū in libro ma-
chabeoꝝ romani legantur pacē fir
maſſe cū iudeis intelligendi ſunt iu-
raſſe p deos falſos ſicut et iudei iura
uerunt per deum verū· ſic etiā ꝛ de iu
ramento qđ fit p creaturas· intelli
gendum eſt ꝙ ipm quidē iurare per
creaturas malū eſt qꝛ a deo ꝓhibi-
tum eſt· ſʒ ſuare qđ iuratur bonū ē
ut euitet pccm mendacii et doloſita
tis· Sed obicitur ꝙ ioſeph vir ſan
ctus per creaturas iurauit dū dixit
fratribꝫ ſuis per ſalutē pharaonis n̄
exibitis hinc· Sed ſciendum eſt ꝙ
ſancti nō tam p creaturas q̄̄ p crea
torem creaturaruz iurabant· nec in
creaturis aliud q̄̄ creatorem ipſaꝝ
venerabātur ſicut ioſeph q̄ p phara
onem iurando hoc in eo veneratus ē
qđ dei iudicō poſitus erat in infimiſ
Vnde apl'us· omnis poteſtas a dño
deo eſt· Itē xps pilato· nō haberes
in me ptātem niſi eſſe tibi data dſu
per· deus aūt p creaturas iurare ꝓ-
hibuit ne vel more gentilium aliqđ
numen deitatis creaturis ineſſe credē
retur· vel ne creaturas otemptibi-
les iudicando p eas ꝓmiſſa ꝓ nichi-
lo duceremus · Sed queritur quid
grauius ſit an p creaturas an p cre
atorem iurare fallaciter· duplicit er
enim reus eſt qui p creaturas iurat
mendaciter· qꝛ et otra ꝓhibitionez
iurat p qđ ſibi iurare nō licet a quo
peccato eſt immunis qui non niſi per
creatorē iurat et ꝓximum dolo ca-
pit· qđ facit etiā per creatorē mēda
citer iurans· ſed ſi piuriuz tantoma
gis penale ē· quāto ſanctius illud p
qđ iuratur· apparet ꝙ et ſi per crea-
turas mendaciē iurās dupliciē pec
cet grauiori tñ ſe ſubicit pene q̄ per
creatorem iurat mendaciter·
¶ Periurii aūt pena grauiſſima ē
quā ſi quis timēs ad ofeſſionem veni

re noluerit a fidelium oſortio eſt ab
iciendus· ¶ Vnde euticianꝰ ppa·

Fidelium careat oſortio qui periurii penitentiam agere noluerit·

PRedicandū ē etiā vt piuriū fi
deles caueant ꝛ ab hꝰ ſūmope
abſtineant· ſciētes hoc grande ſcelꝰ
eſſe et in lege et in ꝓphetis et in euā
gelio ꝓhibitum· Audiuimus autē
quoſdam puipēdere hoc ſcelus et le
uem qđammodo periuris peniten-
tie modum imponē· qui etiā noſſe de
bent talem ꝺ piurio penitentiam im
poni debere· qualē et de adulterio et
de fornicacōne et de homicidio ſpon
te conmiſſo ꝛ de ceteris criminalibꝫ
viciis· Si quis vero ppetrato piu-
rio ā quolibet criminali peccato ti-
mens penitentiam longā ad ofeſſio
nem venire noluerit· ab eccleſia re-
pellendus eſt ſiue a omūione ꝛ oſor
tio fideliū ut nullꝰ cū eo omedat ne
ꝗ bibat neq; i domo ſua eū ṙcipiat·

Q. II.

QVod autem periurium ſit
falſum iurare facile proba
tur· Ait enim auguſtinꝰ ·i
libro pſalmoꝝ ſup· dñi eſt terra·

Periurat qui alit̄ facturus ē q̄̄ ꝓmittit·

IN dolo iurat q̄ alit̄
facturꝰ ē q̄̄ ꝓmittit ·cum per
iuriū ſit nequiter decipe credentes·
¶ Itē ieronimus ſup ieremiā· li· ii

Quot debeat habere comites iuſiurandum·

ANimaduertēdū
eſt ꝙ iuſiurādū hos habeat co
mites veritatem iudiciū atq; iuſtici
am· ſi iſta defuerint nequaquā iura-
mentū erit ſed periurium· Item qui
falſuz iurat mētitur· mentiēdo autē
iurare nichil aliud eſt quā peierare·
cum ergo omnes qui loquūtur men
daciuz perdedi ſint· iuxta illud pſal-
miſte· perdes omnes qui loquuntur
mendaciuz· multomagis dānabiles
ſūt qui mentiēdo peierare oūmcunt
quā qui nomen dei ſui inuanum aſſu
munt· Sed aliud ē falſuz iurarē aliđ
iurare in dolo· nō enim omnis qui a
liter facturus eſt q̄̄ ꝓmittit in dolo
iurat· Licet enim apl's aliter factu-
rus eſſz q̄̄ ꝓmiſſit corinthiis in ꝓma
epiſtola cū ait· veniam ad vos · non
tam in dolo iurauit aut mēdaciter

i ¶ Dupliciter· et ita quantoq; duo mala ratione oūiunctionis non
equiualent alteri eoꝝ p ſe· ſic ex̄ de offi· iudi· del'· ſup· §· ſi vero·
k ¶ Predicādū· de piurio· quantū ad numerū ānoꝝ· hoc intelligē nō
qtū ad aſpitatē penitētie· nam regulariter ꝓ quolibet mortali debet̄
ſeptēnis pñia niſi dignitas delinquētis vel qualitas ꝺlicti aliud ſuadz
·xxxiii· q· ii· ſ ipm· et· lxxxii· di· p̄ſb'r· et· xxvii· q· i· deuotā· vnde licet
ſeptēniſ penitētia
imponatur ꝓ per
iurio ſic ꝓ adulte
rio vel homicidio
aſpior tñ pñia im
ponitur ꝓ adulte
rio vel homicidio
q̄̄ ꝓ piurio et du
rior ꝓ homicidio
q̄̄ ꝓ adulterio ut
xxxiii· q· ii· ſi· q·
l ¶ repellendꝰ·
ar· aliquē opellen
dum ad pñiaz· vi·
·q· i· illi q̄·
Q. ii.
QVod aūt
hꝰ queritꝰ
an ſit per
iurus · qui iurat
falſum qđ putat
verū· Ad qđ notā
dum ꝙ quatuor
modis dr cōmitti
piuriū· vno modo
vt ſi aliq̄s falſum
ignorant' iuret et
illđ nullo modo ē
pccm ut ī· e ·bea-
tus· ſcđo modo dr
piurium tm̄ falſū
iuramentū ſcientes
fcm̄ ꝛ illđ ſemp ē
pccm ꝛ mortale ī·
·e· homies· tercio
mō dr piuriū indi
ſcretum iuramen-
tum· et illud q̄nq;
ē mōtale pccm· ī·
·e· q· iiii· q̄ ſacro·
q̄nq; eſt veniale·
vt· xxv· di· §· aliaſ
ea· quarto mō dr
piuriū trāſgreſſio
iuramenti et illud
q̄nq; nullū ē pec-
catū ut i illicitis·
ut ī· e· q· iiii· i mal'·
q̄nq; ē mōtale vt
ī· e· q· iiii· ſi alqđ
m ¶ IN dolo fac-
turꝰ ē· i· q̄lit'
ꝓponit facere·
o ¶ Neqtr· ſ· hrē
aim decipiēdi· ſi n̄
hrēt aim ſecꝰ eſſz
ut· ī· e· ne quis·
p ¶ ANimaduer-
tēdū· verita
tem· i· oſciētiaz ve
ritatis· ī· e· ne q̄s
in oſcia· ſʒ rei veri
tas nō ſufficit niſi
aſſit oſcia ut ī· e·
hoies· ſic ꝛ veritaſ
oſcie ſufficit ut a
furto excuſet· ſcʒ
ſi credo dñm pmiſ
ſurū· ut· inſtitu· de
obli· q̄ ex delicto
naſcūtꝰ· §· placuit
q ¶ Iudiciū· i· diſ
cretionem·
r ¶ Atq; iuſtiā·

C 2a

Hid eſt vt iuſtum ſit et licitū quod iurat.
Omines. hic oſtendit tres modos periurij.
b ¶ Putat. ꝑmū. e ¶ Et temere. i. indiſcrete. d ¶ Aut ſcit. ſcdm.
e ¶ Iurat. id qd verū eſt. f ¶ Que duo. ſcz ꝑmū et ſcdm. et ſꝫ ſe-
cundo ꝯplendit ſm et terciū. g ¶ Velit. qꝛ ipm peccare nemo per ſe
ſe vult. ut xv. q. i. merito. h ¶ Linguā. ſic. xv. q. vi. c. i.

Is aūt. inſtitu
ta ex ſꝫ dicto
aug. ſeqt q̄ q̄ mē
tit᷑ nichil dic̄ qꝛ ñ
dicit id qd vox ſi-
gnificat ſicut hic
dicit aliud enim
cogitat mente q̄
ore ꝓferat. Itē id
nō dicit qd cogi-
tat qꝛ vox illd nō
ſignificat nec di-
cit illud qd vox
ſignificat qꝛ illud
non intendit ḡ nl
dicit vt. ff. d rebꝫ
du. l. i. ambiguis.
k ¶ Inſtituta ſp-
ḡ in ꝑuilegijs vl
in ſcriptis interp̄ta
buntur verba ad
id ad qd inſtituta
ſunt vt hic. et xx-
xvij. di. relatū. et
ſemp ad cōmunem
intelligentiam et
cetera ex̄ de ſpon.
ex lr̄is. et. ff. de l.
iij. non aliter. ſed
ꝯtra. plerūqꝫ dum
ꝓprietas verboꝝ
attenditur verita
tis ſenſus amitti-
tur ex̄ de v. ſig. ꝑ-
terea. nam potꝰ
mens attenditur
quam v̄ba conſi-
derāda ſūt ut. ꝫ. e.
q. v. humane. et
ꝯtra verū intellec
tum ſit interp̄ta-
tio. ex̄. de poſtul.
ad hec. circa ſi. et
potius ꝯſiderandū
eſt quod teſtator
ſenſerit q̄ ipa vo-
cis ſignificatio vt
. ff. d ſudo i ſtruc.
. l. cum de lanio-
nis. ſ. aſinaꝫ. et ſꝫ
vera ſunt niſi in-
pretatō a iure ha
beatur. vt. xx. q. ij
puella.
l ¶ Furtū. xiiij. q.
v. forte.
m ¶ Ad animuꝫ.
. ar. plus ꝯſiderari
animū vel opioēꝫ
q̄ factū vel veri-
tateꝫ. vt extra de
biga. nuper. iij. q.
vij. ſ. veꝝ. i. q. i.
ſi quis a ſimonia-
cis.
n ¶ Intencōne.
ſecus eſt in furto.
qꝛ licꝫ aliqs cre-
dat iuito domino
res eius ꝯtractād
tn̄ nō committit
furtū ſi dn̄o placꝫ
inſti. de obli. que
ex delicto naſcun.

promiſit. ille enim in dolo iurat aut
mendaciter ꝓmittit in cuius mente
eſt nō ſic ſe eſſe factuꝝ vt ꝓmittit.
ille auteꝫ qui ꝓmittit falſum qd pu
tat eſſe verum nec in dolo iurat nec
mēdaciter ꝓmittit. ¶ Vnde aug.
de verbis apoſtoli ſmone. xxviij.

De eo qui iurat falſum qd putat eē veꝝ

Homines falſū iurāt.
vel cū fallunt vel cū falluntur.
putat homo veꝝ eſſe qd falſum eſt ⁊
temere iurat. ā ſcit vel putat falſuꝫ
eſſe ⁊ tn̄ ꝓ vero iurat ⁊ nichilominꝰ
cū ſcelere iurat. diſtāt aūt iſta per-
iuria que duo ꝯmemoraui. Fac illuꝫ
iurare qui verum putat eſſe ꝓ quo
iurat verum putat eſſe ⁊ tn̄ falſum ē
non ex animo iſte ꝑiurat fallitur. ſꝫ
ꝓ vero habet qd falſum eſt nō ꝓ re
falſa ſciens iuracōnem interponit.
da aliū. ſcit falſum eſſe et dicit veꝝ
eſſe et iurat tanq̄ verum ſit qd ſcit
falſum eſſe. vide q̄ iſta deteſtāda ſit
belua et de rebus humanis extermi-
nanda. quis enim fieri velit. omnes
homies deteſtantur talia. Fac alium
putat eſſe falſuꝫ et iurat tanq̄ veꝝ
ſit. forte veꝝ ē. verbi gratia vt itel
ligas. pluit in illo loco. interrogas
hominē et dicit pluiſſe. et ad nego-
cium eius cōpetit ut dicat pluit. ſed
putat ñ pluiſſe ꝑiurus eſt. Intereſt
quemadmodum verbum ꝓcedat ex
animo reā linguaꝫ nō facit niſi rea
mens. ¶ Quia ergo mens huius nō
erat rea quia et neſciebat eſſe fal-
ſum quod iurauit eſſe veꝝ nec teme
re vel negligenter ſed cum magna
diligētia videbatur ſibi deꝓhēdiſſe
veꝝ qd iurauit falſum. periurij reꝰ
nequaq̄ eſt iudicandus. Itē quod
dicitur. qui falſum iurat mētitur ñ
vniuerſaliter hoc intelligi debet. nō
enim omnis qui falſum dicit mētit̄
ſic nec omnis qui mētitur falſum di
cit. ¶ Vnde aug. in enchiridion.

Non eſt mētiri dicere falſū qd putatur veꝝ

Is aūt mentitur qui
ꝯtra id qd aio ſentit loquitur
voluntate fallendi. et vtiqꝫ v̄ba ꝓp
terea inſtituta ſunt non ut ꝑ ea ſe in
uicem hoies fallāt. ſed vt eis quiſqꝫ
in alterius noticiā cogitacōes ſuas
ꝓferat. verbis ergo vti ad fallaciaꝫ

non ad quod ſunt inſtituta peccatū
eſt. nec ideo vllū tamen mendacium
putandum eſt non eſſe peccatuꝫ. qꝛ
poſſumus aliqñ alicui ꝓdeſſe men-
tiendo poſſumus enim et furando. ſi
paup cui palam datur ſentit como
dum et diues cui clam tollitur non
ſentit incomodum. nec ideo tale fur
tum quiſq̄ dixit peccatū nō eſſe. et
infra. nemo mentiens iudicādus eſt
qui dicit falſum qd putat veruꝫ. qꝛ
quantū in ipo eſt non fallit ipſe ſed
fallitur. non itaqꝫ mendacij ſed ali-
quando temeritatis arguendus eſt
qui falſa incaute credit ac pro veris
habet. potiuſqꝫ ecōtrario quantum
in ipo eſt ille mentitur qui dicit tan
quā veꝝ qd putat falſuꝫ. quātū eñ
attinet ad animū eius qꝛ nō quod
ſentit hoc dicit non veꝝ dicit q̄uis
verum inueniatur eſſe qd dicit. nec
vllo modo liber eſt a mēdatio qui o-
re neſciens verum loquitur ſciēs aūt
volūtate mentitur. non conſideratis
itaqꝫ rebus ipis de quibꝫ aliqd dici
tur ſed ſola intētione dicētis melioꝛ
eſt qui neſciēs falſum dicit qm̄ id ve
rum putat. q̄ qui mentiēdi animuꝫ
ſciens gerit neſciens veꝝ eſſe quod
dicit. ¶ Itē gelaſius pp̄. Nō mētit

qui animum fallendi non habet.

Beatus paulus apl's non ideo
qd abſit fefelliſſe credēdꝰ ē ā
ſibi extitiſſe ꝯtrarius. qm̄ cū ad hiſ-
paniam ſe ꝓmiſiſſꝫ ituꝝ diſpoſicōne
d̄ma maioribꝫ occupatus ex cauſis
implere nō potuit qd ꝓmiſit. quātū
enim ipius voluntatis interfuit hoc
ꝓnūciauit. quod re vera voluiſſꝫ effi
cere. quantū enim ad diuini ſecreta
ꝯcilij que vt homo oia nō potuit licꝫ
ſpiritu dei plenus agnoſcere ſuper-
na ꝑtermiſit diſpoſicōne ꝓuentus.
nec quia beatus petrus apl's ꝓ affe
ctu diuine reuerētie ipſi dn̄o reſpon-
dit. non lauabis michi pedes in eter-
num fefelliſſe qd abſit. aut in ſua pu
tabitur minime cōſtitiſſe ſententia
quia mox eidem diuine voluntati ceſ
ſit. et qd ſe dixerat nō eſſe facturum
cauſis aſtrictus humane ſalutis paſ
ſus eſt voluntate prona faciendum
¶ Ille ergo falſum iurādo mētitur
qui ſcit falſum eſſe qd iurat. Eſt eñ

Beatus. ſ. placuit. ſ. diuiſ-
[...]ena qua omnia vincula humana franguntur. xix.
q. ij. due ſunt. et ſm quā diſpoſicōnē eſt licitum
qd alias eſt illicitū. ut. xiiij. q. v. dixit. et eſt. ar. hic q̄ in omni voto
vel ſacramento intelliguntur huiuſmodi gn̄ales ꝯdicōnes ſi deus volu
erit ſi vixero ſi potero. ut. ꝫ. e. q. ne quis. et. xxvij. q. ij. ſ. cū ergo. et. ff.
qui ſat. dare. cog. l. vl. et etiā ſꝫ ſi marito placuit. xxxiij. q. v. noluit.
. ar. ꝯ. xxij. q. ul.
. c. vl. vbi de hoc
notaui.
p ¶ Maioribꝫ. no.
q̄ ſm canones ex
cuſat᷑ qs a iura-
mento ꝓpter ma-
iora negocia. ut ex̄
de iuriur. breui.
et. c. q̄relaꝫ. ſecus
ſm leges qꝛ diffi
cultas ꝑſtacōns
non reddit ſtipu-
lacōnē inutilē. vt
. ff. de v. obli. cō-
tinuꝰ actꝰ. ſ. illud
q ¶ Nō lauabis.
nec petrus fuit ſi
bi contrarius nec
dn̄o. dn̄s enim vo
luit ex humilita-
te lauaē pedes pe
tri. petrus ꝓpter
reuerentiā noluit
hoc. ſed reuerētia
et humilitas ſibi
nō fuit contraria.
Item ſibi nō fuit
cōtrarius qꝛ ꝑmo
ꝓpter reuerentiā
noluit. ſcdo ꝓpter
obedientiā ꝓmiſit
lauari. et obedien
tia nō eſt cōtraria
humilitati vel re
uerentie ſimilem
ſuperficialem con
trarietatē habes.
viij. q. i. in ſcriptu
ris. cū ſuis concor
dantijs.
r ¶ Mendacium.
ſtricte ſumitur ſꝫ
mendaciū. largiꝰ
ſumitur cū dr̄ fal-
ſitas eſt veritatis
immutacō. ut in
auten. de fide. in-
ſtrum. et caute. in
principio.
s ¶ Fallere. fallē
aliquē in ꝯtractu
aliquo minus pec
catū eſt q̄ falli ab
aliquo circa ārticu
los fidei. In hijs
enim que ſpectāt
ad fidē nō multuꝫ
differunt inter ſe
fallere et falli. vt
xv. q. i. ſi cupis.
In quibꝫ re
bus. ſicut ſꝫ
an planete moue
antur ꝯtra firma-
mentū vel cū ipo
an homo et non
homo eandē ſpēci
em ſignificant.
u ¶ Aliud nota
diffinicionem er-
roris. ut. d. xxxviij
di. quamuis. ⁊. c.
ſedulo.

In ipaꝝ que dicũt᷑ et non creduntur ſicut in ɔtractibus·
b ¶ Vtcũqꝫ·i·q̃litercũqꝫ fallatur ſiue p negligentiã ſiue nõ·
Seiũcta ſũt· quaſi dicẽt minus malũ ẽ fallere i ɔtractibꝫ ꝙ falli in
c ſite·et ſic non obſtat·xvi·q·i·ſi cupis· ɔeſſe paſſum· vel nõ eẽ natũ
Primũ ẽ·religionis·ſic ẽ iɓm nõ⸗ de vgine·i·q·iiij·ꝫ·notãdũ·
d ¶ Condicõne· potiꝰ enĩ debet oĩa mala pati quam tali malo ɔſentire·xxxij·q·v·ita ne·

e ¶ Vt nulli pſit vt eſt mendaciuꝫ detractoris vel falſi teſtis in cã criminali· ſimile dicit lex· nõ ẽ ferendus qui vult obeſſe et non pdeſſe· ·ff· de rei· ven· in fundo·

f ¶ Vt obſit· vt mendaciuꝫ teſtis in cã pecuniaria·

h ¶ Immũdiciã· tũc enim magis obeſſet·

i ¶ Mirũ· quaſi diceret· mirũ ẽ ꝙ ita vult aliq̄s mẽtiri vbi nulla vertitur vtilitas· quidaꝫ tñ habẽt merum mendacium·

k ¶ Placendi· ꝙ ſicut adulatores ad hoc ut placeãt ·xlvi· di· ſunt nonnulli· tñ adulatio q̄nqꝫ eſt veniale peccatum vt xxv di· ꝫ alias·

l ¶ Hijs omnibꝫ· quaſi diceret precedentia q̄nqꝫ ſũt mortalia· ſed ſequẽtia ſunt venialia·

m ¶ Iniuſte· ſecꝰ ſi iuſte· ut ſi fieret auc̃tate iudicis·

n ¶ Septimuꝫ· in hoc differt ſeptimum a ſexto· qꝛ illud pdeſt ad vitandũ piculũ pſone· ſed illud ad euitandum periculum damni·

o ¶ Et nulli· hic dr ꝙ nulli obeſt ⁊ tñ obeſt ei qui mẽtitur· et ſic eſt ar· ꝙ ipa pſona de q̄ ſit ſermo vel ad quam ſit ſermo nõ includitur in generali ſermone· ſi· ·ff· cõmunia pdi· q̄cquid venditor· ar· ɔtra xxvi· di· d inde· ff· de pigno· paulus· ꝫ vlti· vbi dicitur ꝙ ſi ſeruus obligauerit oĩa bona dñi ſui ipe intelligit᷑ obligari

p ¶ Vt ab immũdicia· ut ſi volenti ɔcũbere cum ſoluta dicam eam eſſe ɔiugatã· et pdeſt iſtud ei ad ɔſeruandũ pudiciciã Et nota ꝙ hec tria mẽdacia i hoc ɔueniũt ꝙ p ea alicui pdeſt mentiẽs ſed nulli obeſt· ſed differunt in hoc· qꝛ vnũ pdeſt ad vitandum damnũ rerum· aliud ad euitandũ piculum vite· terciũ ad pudiciciã ɔſuandã·

q ¶ Cũ alterius· ſic· xiiij·q·v· deniqꝫ· xi·q·iij· ſi q̄s vero· piculoſa eſt enĩ talis ɔpenſacõ· xiiij· di· ꝙ ait· pt ſibi tñ aliquis ɔſulere cũ alteriꝰ iniuria dũ tñ nõ eo ꝓpoſito faciat vt alij noceat ſꝫ tm̃ ſibi ꝓſit· ut· ff· d aqua plu· ar· l· i· ꝫ· Deniqꝫ· nec tũc facit iniuriã cum ſuo iure vtitur· vt extra de elect· cũ eccleſia· et extra de ap· bone·

mendacium ut auguſtinus ait falſa ſignificacõ vocũ cũ volũtate fallẽdi ſꝫ cũ fallere ſemp ſit volũtatis· falli aũt vl' infirmitatis vel temeritatis· grauiꝰ aũt ſit qd ex volũtate ꝙ qd ex temeritate vel ĩfirmitate ꝓcedit aliqñ ɔtingit falli vel nullum vl' minimũ eſſe peccatũ aliqñ ex ipa reꝝ varia ɔſideratõne minꝰ eſſe fallẽ ꝙ falli· ¶ Vñ idẽ aug· in enchiridiõ·

Fallit in hijs q̄ ad fidem nõ ptinẽt aut paruũ aut nullũ peccatũ eſt·

In quibꝫ rebus nichil intereſt ad capeſcẽdũ regnũ dei vtꝝ credatur an nõ· et vtꝝ vera putẽt an falſa· in hijs errare id eſt aliud p alio putare nõ ẽ arbitrandum eſſe pccm· ã ſi ẽ minimũ eẽ atꝫ leuiſſimũ ¶ Idẽ in eodẽ·

In hijs q̄ ad fidẽ ptinẽt grauiꝰ ẽ falli ꝙ alios decipe

In ipaꝝ q̃ ɔſideracõne rerum que dicuntur tantũ intereſt· qꝛ ſiue quiſqꝫ fallatur ſiue mẽtiat᷑ vtcunqꝫ falli ꝙ mẽtiri minus ẽ malũ quãtũ ptinẽt ad hoĩs voluntatẽ et tñ lõge tolerabilius eſt in hijs q̄ a religione fidei ſeiuncta ſũt mentiri ꝙ in hijs ſine quoꝝ fide vel noticia deus coli nõ pt falli· ¶ Item qd dr· pdes omnes qui loquuntur mẽdaciũ· nõ de omni mendacio intelligendũ ẽ· Sunt enĩ quedã mendacia i quibꝫ et ſi ſit aliqua culpa nõ tñ dãnabilia ſũt· imo tanꝙ nõ mẽdacia hñda ſunt· Sunt et alia mendacia q̄ ſunt grauioris culpe· de quibꝫ intelligit᷑· pdes oẽs q̄ lo· mẽ· Vt aũt appareat q̄ mẽdacia ſint venialia ⁊ que dãnabilia diſtinguendũ ẽ quot ſint gña mendacij· ¶ De quibꝫ aug· ſcribit in libro de medatio· Quot ſũt gña mẽdacij·

Primũ ẽ capitale mendaciũ et longe fugiendum quod fit in doctrina religionis ad qd mendacium nulla ɔdicõne q̄s debet adduci· Secũdum ut aliquem ledat iniuſte qd tale ẽ· vt nulli pſit et obſit alicui Tercium qd prodeſt alteri ita qd obſit alteri q̄uis non ad immundiciam obſit corpalem· Quartũ ſola mẽtiẽdi fallẽdiqꝫ libidine qd miruꝫ mendaciũ ẽ· Quintũ qd fit placendi cupiditate de ſuaui eloquio· Hijs omnibus penitus euitatis atqꝫ reiectis ſequitur ſextuꝫ genus qd nulli obeſt et pdeſt alicui· velut ſi quiſpiã pecuniã alicuius iniuſte tollendam ſciens vbi ſcit neſcire ſe mentiatur Septimũ genus mendacij eſt qd et nulli obeſt ⁊ pdeſt alicui velut ſi nolens hoiem ad mortẽ queſitũ pdere mentiatur· Octauũ genus mẽdacij ẽ qd et nulli obeſt et ad hoc pdeſt ut ab immundicia corpali aliquẽ tueatur· Nõ ẽ igitur mẽtiendũ in doctrina pietatis· magnũ ſcelus ẽ pmum genus deteſtabilis mẽdacij· non eſt mẽciẽdũ igitur ſecũdo genere quia nulli faciẽda iniuria ẽ· nõ eſt igitur mentiẽduꝫ tercio gñe qꝛ nulli cũ alterius iniuria ẽ ɔſulendum· Non eſt menciẽdũ quarto gñe ꝓpter mendacij libidinem q̄ p ſeipſam viciosa eſt Non ẽ mẽtiendũ quito gñe· qꝛ nec ipa veritas placendi cã hominibus enuncianda eſt· quãtominus mẽdacium qd p ſeipſuꝫ qꝛ mendacium eſt vtiqꝫ turpe eſt· Non eſt mentienduꝫ ſexto gñe· neqꝫ enim recte teſtimonij veritas p cuiuſcũqꝫ tpali comodo ac ſalute corrũpitur· ad ſempiternam vero ſalutẽ nullus ducẽdus eſt opitulante mẽdacõ· Neqꝫ ſeptimo gñe mentiẽdũ eſt· non enim cuiuſqꝫ ɔmoditas aut ſalus tpalis pficiende fidei pferenda eſt· nec ſe quiſꝙ in recte factis nr̃is tam male moueri ſentiat vt fiat etiam animo deterior lõgeqꝫ a pietate remotior· Nec octauo gñe mentiẽduꝫ ẽ qꝛ ⁊ in bonis caſtitas animi pudicicie corporis pfertur· et in malis q̄ ipi facimus eo qd fieri ſinimus nobis damnabilius ẽ· In hijs ergo octo generibꝫ tanto quiſqꝫ minus peccat cũ mentitur quãto magis a pmo recedit· Quiſquis aũt eſſe aliqd genus mendacij qd pccm non ſit putauerit decipiet

r ¶ Placẽdi· adulacõnis cã· et ẽ ſi· xxxij·q·iiij· obiciũtur· xcij· di· cantãtes·

s ¶ Ad ſempiternam· ſed qualiter poteſt aliquis ad eternã ſalutẽ duci p peccatũ· Reſ· indirecte vt ſi monachus dicat regulã ſuã eẽ dulcẽ et p tale mẽdaciũ lucretur aliquem xp̄o· et eſt· ſi· i· q· ·ij· ꝙ pio· xlv· di· de iudeis· ⁊ ſic patet ꝙ nullꝰ debet mẽtiri ut aliꝰ periculũ corpis vel rerũ euitet· xiiij· di· qd ait ⁊ ꝫ· e· fa

t ¶ Perficiende· i· ſalutem alteriꝰ nemo debꝫ pferre ꝓpe fidei·

v ¶ Factis· quaſi diceret· licet nos dicimus ꝙ nemo debet mentiri pro vita alterius· non ideo aliquis adeo crudelis vel impiꝰ ſit ꝙ nõ defendat talẽ facto licꝫ vbo non poſſit defendere ipſum·

x ¶ Quia i bonis· id eſt inter bona·

y ¶ Prefert᷑· vt xxxij·q·v· tolerabilius·

z ¶ Damnabiliꝰ· electiue ponitur· et eſt ſenſus malũ quod nos facimꝰ ſcꝫ mẽdacium nobis eſt damnabile ſed ꝙ nos ſinimꝰ fieri homicidium nobis non ẽ damnabile·

⁊ ¶ Recedit· nõ videtur hoc verũ qꝛ minus peccatur ſeptimo gñe mẽdacij ꝙ octauo· qꝛ maius malũ vitat᷑ p ſeptimũ mẽdaciũ ꝙ p octauũ· ad hoc dico ꝙ rceſſꝰ iſte non ɔſiderat᷑ ſm ordinẽ mẽdacioꝝ quẽ hic enumeãt· ſꝫ potius ɔſideratur circa q̄litatẽ pmi mendacij nã pmũ mẽdaciũ ɔſiſtit in religiõe qd maximum eſt· vnde eſt maximuꝫ peccatũ in hoc mentiri· quanto ergo magis recedit᷑ a religione tãto ẽ minus pccm· vel dicas ꝙ tria vltima peccata nõ differt inter ſe nĩ ſm qualitatẽ fci· et ita nõ reputat iſta tria mẽdacia ꝓ diuſ

Q Vm humilitatis·ſed nõne bonaꝝ mentium eſt ibi recognoſcere culpam vbi culpa nõ eſt·ut·s·di·v·ad eius·Ren·in gñe pt qs di cere ſe eſſe peccatorē·q: nemo ſine crimine viuit·vt·xxv·di·§·criminis ⁊ recognoſcēdo in ſe culpā eſſe nõ peccat·dūmō hoc credat veꝝ eſſe quod dic̄·xl·di·añ oia·⁊ ij·q·vij·quanq̄·ꝭ ſpēalit̄ dicēdo aliquod pec catū de ſe cuius ↄtrariū ē verū mortaliter peccat·Sꝫ obicitur de ſacer dote qui oīa cri mina ſpecialiter de ſe ↄfitet̄·ꝭ dic q̄ illud fac̄ in pſo na ecc̄ie·nullū eñ viciū ē qd̄ nõ re periat̃ in aliquo menbro ecc̄ie·vel dic ut dic̄·aug̃·q̄ in vno pcc̄o mul ta pcc̄a pñt nota ri·cum eñ qs pec cat mortalit̄ ↄmi ſit homicidium oc cidendo animam ſuā·ↄmiſit furtuꝫ q: ſbtrahit ſe deo adulteriū q: rece dit a deo et forni catur cū diabolo· piuriū q: fidē pro miſſam in baptiſ mo nõ ſuat· et q̄ dicit in oībꝰ vi cijs in quibꝰ miſ ſer hõ peccaē pt et cetera·ibi ↄpre hendūtur genera ſingulorꝝ et non ſingula generum tres eñ ſūt modi peccādi·ſ· delecta cõne ↄſenſu ope r̄·de pe·di·ij·ſic·

¶ Falſitas·quia duo cõtraria non pñt eē in vno ſub iecto·ut xxxij·q·i·cū renunciatur

M Ichi·rebus· maius enim ē mētiri de deo q̄ de homine·

¶ Qui ↄſulēdi· rõne cõſilij nemo peccat vel obliga tur dūmõ non ſit fraudulētū·ut·ff· de reg·iur·ↄſilij· ⁊ vbi alit̃ nõ erat factus ille cui cõ ſulitur·ut·ff·mā dati·ſi r̄muneradi· ·§·ſi tibi manda uero·qñqꝫ tñ tene tur plus ↄſulēs q̄ faciēs vt·lxxxvi· di·tanta·

N Ec artificiō· ut ſi hoc mõ dicat·iſte equus neſcit ſcandē ar borē intendēs qd̄ neſciat ire ſuper pontē·et vbicūqꝫ aliqs obſcure vel ābigue loquit̃·ut·ff·de iur·fiſci·

¶ Mētitur·vt ledat aliquē·ſecus ſi aliqs iocoſe mētiat̃ ita fiōi· vt·ꝭ·c·ꝓxi·Quid ḡ dices de abrahā nõne mētitus ē cū aliud gereret in aio·vt·ꝭ·e·§·abrahā·Itē qd̄ de paulo qui dixit·neſciui q: pñceps eſſꝫ cū hꝰ ſciret·vt·xxiij·q·i·patus·Itē qd̄ de mēdacio iehu q̄ aliud i aio gerebat·vt·ꝭ·e·vtilē·Ad hꝰ dōm·q̄ abrahā miſtico intellcu ve rū dixit oſtēdēs prēm ⁊ filiū in fine tpm reuerſurū ad iudeos cū omēs reuerterētur·ad ipm·Paulus p illa v̄ba p̄dixit deſtructōnē regni iu deorꝝ futurā veniēte xp̄o·Itē iheu nõ fuit mētitus ꝭ pphice locut̃ ē·vel dic q̄ inſpiracōe diuina hꝰ dixerūt·ex̄ de diuor·gaudemus·

ſemetipſum turpiter cū honeſtuꝫ ſe deceptorē arbitretur alioꝝ ¶ Itē aug̃· de verbis apoſtoli

Nõ licꝫ alicui cauſa humilitatis mentiri·

C Vm humilitatis cā mentiris non eras peccator anteq̄ mētieras mentiēdo efficeris qd̄ euitaras·veri tas autem ipſa in te non eſt ñ te ita dixeris peccatorē ut etiā eſſe cog noſcas·veritas aūt ipā eſt vt qd̄ eſt dicas·nā quomodo ē humilitas vbi regnat falſitas· ¶ Itē gregorius

¶ De eodē

I Ncauti ſūt humi les qui mēdacio ſe illaqueant ¶ Item aug̃·ſup iohannē·

Nõ licꝫ alicui mētiri ut arrogātia vitetur·

N On ita caueatur arrogantia ut veritas relinquat̃· ¶ Idē in enchiridion·

Non oīe mēdaciū eque peccatū eſt·

M Ichi aūt nõ abſurde videtur oīe qui dem mendatiū eē pcc̄m·ſꝫ multum intereſſe quo animo et de quibꝰ re bus quiſqꝫ mentiatur non enim ita peccat qui ↄſulēdi·quõ ille qui nocē di voluntate mentitur·nec tantū il le nocet qui viatorem mentiendo in aduerſū iter mittit·quantum is qui viā vite mēdacio fallēte deprauat· ¶ Itē aug̃·in libro de ↄflictu vicio rum atqꝫ virtutū·

Nõ ē aliquo mõ quilibꝫ decipiendus·

N Ec arti ficioſo mēdacio nec ſimplic verbo oportet quemq̄ decipe·quia quolibet mentitur quis occidit ani mam ¶ Item aug̃·in·v·pſalmo·

Pro tēporali vita alicuiꝰ pfectus mētiri nõ debet·

N E qs arbi tretur pfectū et ſpiritualē ho minē p iſta tempali vita morte cu ius ſua vel alterius nõ occiditur ani ma debere mētiri·Sed qm̄ aliud eſt mētiri aliud ē veꝝ occultaē·ſiquidē aliud eſt falſum dicere aliud verum tacere·ut ſi quis forte non velit ad iſtam viſibilē morteꝫ hominē ꝓdere paratus eſſe debet veꝝ occultare ñ falſū dicere ut neqꝫ ꝓdat neqꝫ men ciatur nec occidat animā ſuā p cor pore alterius· ¶ Duo vero ſunt ge nera mēdacioꝝ in quibꝰ non ē ma gna culpa ſꝫ tamē non ſūt ſine cul pa·cū aut iocamur aut ꝓximo ↄſulen do mētimur·Illud aūt p̄mū iocādo ideo non eſt pniciofum q: nõ fallit· nouit enim ille cui dr̄ cauſa iocandi fuiſſe dictuꝫ·ſm aūt ideo minus eſt q: retinet nonnullā beniuolentiam· Illud vero qd̄ nõ habet duplex cor nec mendaciū quidem dicendum ē· verbi gratia·tanq̄ ſi cui gladius cõ mendetur et ꝓmittat ſe redditurꝫ cū ille qui cõmēdauerit popoſcerit ſi forte gladiū ſuū repetat furēs·ma nifeſtuꝫ ē nõ eſſe reddendū·ne vl̄ ſe occidat vel aliū donec ei ſanitas r̄ſti tuatur·Hic ideo nõ habꝫ duplex cõ q: ille cui ↄmēdatus ē gladius cum ꝓmittebat ſe redditurꝫ poſcēti non cogitabat furentē poſſe repetē·ma nifeſtū ē nõ eſſe culpādū aliqñ veꝝ tacere·falſū aūt dicere non inueniē ſcis ↄceſſum· ¶ Idē i ii·de mēdacõ

Pro peccato alterius ſaluti nõ debemus ↄſulē

F Aciat etiā hõ p vita tpali vel ſalute hoim qd̄ pt·cū aūt ad hoc ventū fuerit ut tali ſaluti niſi peccādo cõſulere nõ poſſit iā ſe extimet nõ habē q̄d faciat qm̄ id reliquum eſſe pſpexerit qd̄ recte faciet· ¶ Itē yſidorus in ſinonimis

¶ De eodē·

O Mne genꝰ mē dacij ſumope fuge·nec caſu nec ſtudio loquaris falſuꝫ·nec ut p̄ ſtes mētiri ſtudeas nec qualibet fal lacia vitam alicuius defendas caue

N E quis arbitretur·nõ occiditur·videtur ergo q̄ pfectus homo mortaliter peccat mentiēdo ꝓ vita alterius·⁊ ſic erit deterioris ↄdicōis pfcūs q̄ impfcūs Ad quod notādū ē quod triplex ē genꝰ mē dacij·malignitatis quod fit cā decipiēdi et illud oībꝰ ē mortale pcc̄m· Iocoſitatis vbi nemo leditur·⁊ illud nulli ē mortale pcc̄m·benignitatis ſiue pietatis quod fit ꝓ ſalute alicuiꝰ ⁊ de illo dr̄ quod ſit mōtale pfe ctis et veniale im pfcīs·Sꝫ q̄re nõ ē mortale potiꝰ illd̄ pcc̄m qd̄ fit ioco et p qd̄ nulli ꝓfit q̄ iſtd̄ p qd̄ ꝓfūt alicui·Ren·q: illd̄ ñ fit ex aīo ſꝫ iſtd̄ ſic·⁊ p illud itēdit decipe p iſtud nõ et intelligas hꝰ p fectū ſolū illū qui ex toto r̄nūciauit oībꝰ pōpis ſecu laribꝰ q̄ ſi decebe ret ſtati ſaluaret Sꝫ cū nullꝰ debeat peccare venialit̄ ad hoc ut alt̄ libe retur a morte·ut ·s·e·p̄imuꝫ·q̄liter ḡ reſpōdebit ille a q̄ q̄ritur ab ho ſte·eſt talis i hac domo·ſi taceꝫ p̄ſu mit eum eſſe i do mo·ſi autē fatet̃ reus erit homici dij·Ren·tacere p̄t ⁊ licꝫ alt̄ p̄ſumat malū ex taciturni tate hꝰ eñ ei ñ im putatur·abſit eñ ut ea q̄ bona ⁊ lici ta facimus ⁊c̄·vt ·xxiij·q·v·de occi dendis·vel p equi uocacõnem caute deludat iterrogā tem·dicēdo nõ eſt hic·i·nõ cõmedit hꝰ ſic abrahā fecit ꝭ·e·q·querit·ho ſtem eñ caute poſ ſumꝰ deludē·xliij di·in mādatis·nõ obſtat·xi·q·iij·q̄ſ quis metu·vbi dr̄ q̄ veritatē occul tare idem ē qd̄ di cere falſū·ꝭ illud verum eſt in teſte qui aſſumpſit of ficium teſtificādi· Itē nõ obſtat·xx xv·q·ij·pſcripcōe quia obtinet circa iudicia·

¶ Nõnullaꝫ·q: facit vt conſulat proximo·

¶ Duplex·s·xi· ·q·iij·anteceſſor·

¶ Furēs·ḡ ſep ſubintelligitur hec ↄdicō ſi res in eodem ſtatu māſeris·ut·ff·de ſolu· cū qs in pñ·ex̄ de iuriur·quemadmodū·et ē hꝰ·ar·q̄ ꝓpter nouuꝫ ca ſū nouum datur auxilium·ut ex̄·de offi·iudi·dele·inſinuante·et·ff·de interro·act̄·de etate·Itē eſt hꝰ ar·q̄ verba gñalia nõ extēdūt̃ ad ea de quibꝰ non eſt dictū vel cogitatū·ut·s·e·beatus·xi·q·iij·anceſſor·⁊ ·ff·de trāſac·cū aqliana·ex̄·de dec̄·ex multiplici·ex̄ de r̄ſti·ſpo·audita·

F Aciat hõ·quod p̄t ex hꝰ·c· habes q̄ ſolū illud dicim̄ poſſe facē qd̄ iuſte poſſumꝰ·qñqꝫ hꝰ dcō poſſe ſimul denotat potentiā iuris vel facti·ut ex̄ de ſepē·ſciſcitatus·qñqꝫ potentiā facti tñ·vt·viij·q·i· moyſes·qñqꝫ refertur ad honeſtatē·de pe·di·ij·caritas·ff·de ↄdi·iſti·

filiis· quā[?]ꝫ ad cō
moditatem· ff· de
eͦ· ſig· nepos ꝓ=
a ℂ Reli= culo·
quū· i· id ſolū ſibi
O eſt relictum·
Ame· ut p̄=
ſtes· i· ut ꝓhs·
Q uod ait· ve
lit iſtud·
c ℂ Ut ext⁹ ar·
ꝗ p ſequētia pro
bant⁹ precedētia
ut· xxiiij· q· i· c· i·
ꝛ· ij· q· i· cōſtat· ff·
d act· et obli· ob li
S gacōnum·
I qs p teſta
mentū· raptū· tās
ꝑmā ōmiſerūt ſi=
tij iſrl· xiiij· q· v·
dixit· et ē h ar· ꝗ
vno ꝓhito ꝓhi=
bita ſūt oīa ſiſta·
ut· s· di· iiij· dnīqꝫ
in· ſi· et eͯ de oſti·
tranſlato·
f ℂ Iniurie· tūc li
cent ꝑꝑa auētate
vlciſci iniurias· ut
xxiij· q· iiij· cum i
lege· et· q· v· ſi au
dieris· hodie nō li
cet ut· xxiij· q· iiij
iter· et· q· v· de oc
cidendis·
g ℂ Inſeqtur· cū
dic̄ m vindictam
et ego retribuam
ꝛ cū dixit· ſi qs te
pcuſſerit in vna
maxilla p̄be ei ali=
am· xxiij· q· i· i pri·
S I qlibꝫ· me
reat· i· deme
i ℂ Mer= reat
ces· ar· aliquē cō/
ſequi penā ꝛ pre=
miū ex eodē fcō·
ſic miles q̄ mitte=
batur cā ignomie
liberat a ſacramē=
to· et ē oē id· ff· d
neg· ḡ ſiue· et· x=
vi· q· i· legi·
k ℂ Eterna· vides
ḡ ꝗ ſi qs ꝓſperi
tatē hꝫ in hac vi
ta p hᷓ auferet ei
ſpes vite eterne·
ut d pe· di· iiij· qd
ḡ turbamur· Iteꝫ
ex h loco vidr ꝗ
iſte mulīes q̄ men
tite fuerūt ꝓ ſalu=
te alteri⁹ peccaue
rūt mōtalit· qꝛ ꝓ
veniali pecō nul=
lus p̄uat⁹ eterna
ſalute· aug· tn̄ di=
cit eas peccaſſe ve
nialit· ſed vt ptꝫ
in glo· greg· ſup
exodū vn̄ ſuptuꝫ
ē illud· c· iſte mulī
eres bis fuerunt
mētite· p̄mo pro=
miſerūt pharaoni
ꝗ omēs maſculos

mendaciū cū omnibꝫ· ℂ Item au=
S guſtinus· ℂ De eodem·
I quis ad te ꝯfugerit qui de
mēdacio tuo poſſit a morte liberari
nō es mētiturus· oīs eñi qui men
titur occidit animā cū ergo mentiē
do vita eterna ammittitur nunꝗ̄ p
cuiuſꝗ̄ vita tꝑali mentiendum eſt·
ℂ Itē aug· in li· queſtionū geneſis
·c· xlv· Nō deputātur mēda
Q cia cum ea q̄ nō ſūt ioco dr̄·
Uod ait fratribꝰ ſuis ioſeph
neſciebatis qꝛ nō eſt in augurio hō
qualis ego· De hoc augurio etiam
mādauit eis dicendum p hoiem q̄d
ſibi velit· queri ſolet an qꝛ non ſerio
aut ioco dcm̄ ē vt exitus docuit· nō
ē hn̄dum mēdaciū· mēdacia enim a
mendacibꝫ ſerio aguntur non ioco
Cū aūt que non ſunt tāꝗ̄ ſint ioco
dicuntur non deputētur mendacia
ℂ Sꝫ in veteri teſtamēto multa p
mittebātur quoꝝ exēplo vti hodie
nō licꝫ· ℂ Vn̄ gḡ· Veteꝝ
S I qs exēplo mētiri nō licꝫ
p teſtamentuꝫ vetus vult ſuū
tueri mendacium qꝛ minus illic qui
buſdam fortaſſe nocuerit· dicat ne
ceſſe ē reꝝ alienaꝝ raptū dicat r̄tri
butionē iniurie que infirmis illic cō
ceſſa ſunt ſibi nocē nō poſſe· que om
nia cūctis liquet quāta aīaduerſio=
ne veritas inſequatur que nobis iā
ſignificacōis ſue vmbra poſtpoſita
in vera carne declaratur· ℂ Idem
Obſtetrices d pietate remunerate
S I q= de mēdatio ſūt puite·
libꝫ culpa ſeqꝫti ſolet pia opa
cōne purgari· quātomagis h faci=
le abſtergitur ꝗ̄ mater boni opis
pietas ipa comitatur· nōnulli vēo
obſtetricū fallacia conantur aſſerē
hoc mendacij genus non eſſe pecca=
tum· maxime quia illis mētientibus
ſcriptuꝫ eſt qd edificauit eis dn̄s do
mus in qua magis reconpenſatione
ꝯgnoſcit̄ q̄d mendacij culpa merea
tur ſ'nā benignitatis eaꝝ merces q̄
eis in eterna potuit vita retribui p̄
miſſa culpa mendacij in terrena eſt
recōpenſacōne declmata· ℂ Abra=
ham ēꝫ loquēs ad pueros ſuos ait·
ſedete h cū aſino ego et puer illuc
vſqꝫ ꝑꝑerantes ptranſibimus et cū
adorauerimus reuertemur ad vos·
licet aliud ſe facturum deliberaret
tn̄ excuſatur a mendacio· ℂ Unde
P ābroſius in li· de p̄riarchis·
Rophetauit qd ignorabat ip
ſe ſolus diſponebat redire immola=
to filio ſꝫ dn̄s p os eius locut⁹ ē qd
ꝑabat· captioſe aūt loq̄bat̄ cū ſuu
lis ne cognito negocio q̄ impediret
eū aliqs q̄ gemitu obſtrepet q̄ fle=
tu· ℂ Mn̄qꝫ aliq̄d iubēdo ſigficam⁹
fieri velle qd tn̄ fieri nolumus ſꝫ ex=
ꝑimētū obedientie querim⁹ ſic abra
ham a deo temptat⁹ legit̄ cū iuſſus
eſt immolare filiū quē dn̄s nolebat
ab eo occidi· ℂ Vn̄ in eodem libro
N On eñi vole= idē ābroſius·
bat deus a p̄re immolari filiū
ſuum nec impleri hoc mun⁹ volebat
q̄ ouē ꝓ filio immolandam obtulit
ſꝫ tēptabat affcm̄ p̄ris ſi dei p̄cepta
p̄ferret filio· et· I· non inicias inq̄t
manū in pueꝝ neqꝫ facias illi quic=
ꝗ̄· affcm̄ tuū inq̄ſiui nō fcm̄ exegi·
tēptaui mentē tuā et ſi filio dilectiſ
ſimo nō pceres ꝑꝑē me· non aufero
qd ipē donaui nec heredem inuideo
quem largitus ſum non habenti·
ℂ Item ieronim⁹ Simulatio
vtilis eſt et in tempore aſſumenda·
U Tilē ſimulacōꝫ ꝛ in tpe aſſu=
mendā iehu regis iſrahel nos
doceat exemplum· qui cum non po
tuiſſet interficere ſacerdotes baal
finxit ſe ydolū velle colere dicens·
Congregate michi omnes ſacerdo
tes baal· rex achab ſuiuit ei in pau
cis ego ſeruiam ſibi in multis· ꝛ da
uid quando mutauit faciē ſuā corā
abimalech et dimiſit eū ꝛ abijt· nec
mirum quāuis iuſtos homines tam
aliqua ſimulare ꝓ tempore ob ſuaꝫ
et aliorum ſalutem· cum et ipſe do=
minus noſter ihesus xp̄us non ha=
bens peccatum nec carnē peccati ſi=
mulacōnem peccatricis carnis aſſū
pſit· vt condemnans in carne pecm̄
nos in ſe faceret iuſticiā dei· ℂ Ec=
ce que mēdacia ſint venialia et que
damnabilia Sed queritur quare di
cat auguſtinus nō eſſe mentienduꝫ
pro temporali vita alicuius· cum a
braham deſcendens in egiptum ro=
gauerit ſaram ꝗ ſororem ſuam ſe
eſſe mentiretur dicēs· Noui quidem
ꝗ pulcra ſis mulier et ꝗ cū viderit
te egiptij dicturi ſunt vxor illius ē
et interficient me· ſeruabuntqꝫ te·
dic ergo obſecro te ꝗ ſoror mea
ſis ut bene ſit michi ꝑꝑter te ꝛ viuet
aīa mea ob gratiā tui· ſed abrahaꝫ
non mendaciū dixit ſed veꝝ tacere
voluit· ℂ Unde auguſtinus ait i q̄=
ſtionibus geneſis·
Quō excuſet abrahā de mendacio
qui ſaram ſororem ſuam eſſe dixit·

interficerent· ſꝫ tn̄
habebant in ꝓpoſito
ꝗ nō interficeret
illos pecm̄ fuit ve=
niale qꝛ fuit ꝓ vi
ta illoꝝ ꝯſuanda
ꝛ de illo loq̄t⁹ au·
poſtea vo pueris
reſuatis cū redar
guerēt⁹ a pharā=
one· ſcdo ſūt men
tite cū dicebāt he
breorū mulieres
habere ſciētiā ob
ſtetrīcādi ⁊c̄· ꝛ tūc
nō fuerūt mentite
ꝓ vita puerorum
qꝛ illi iam ſuati e=
rant ſꝫ ꝓ ꝑꝑria vi
ta ne interficeren
tur· ꝛ h mendaciū
fuit mōtale ꝛ ꝑꝑē
hoc dānate ſuerit
quidā tn̄ dicūt ꝗ
licꝫ ꝑꝑter veniale
pecm̄ non dānet⁹
aliqs tn̄ impedire
p̄t aliquē ne ſalue
tur· ſꝫ h nō credo
cū veniale pecm̄
non tollat grām
nec eaꝫ impediat
etiā ſi omnia veni
alia pecā aliquis
P cōmiſiſſet·
Propheta=
uit· ꝑabat dn̄s·
m ℂ Capcōſe· id
N eſt caute·
On eñi vole
bat· ſꝫ nunq̄d vo=
lūtas abrahe fuit
ꝯtraria voluntati
dei· nō· ſed ipā vo
lita fuerit ꝯtraria
abrahā eñi vole=
bat iterficere ꝛ de
us h ipſuꝫ noluit
ſcꝫ ipm̄ abraham
velle interficere·
et ſic eadem volū
U tas fuit·
Tilē· ar· ꝗ
dolus ꝯtra hoſteꝫ
bonus ē· vt xxiij
· q· ij· dn̄s· et· xliij·
di· in mādatis· et
· ff· d cap· ꝛ poſtli·
reuer· nichil inter
eſt· et· C· d ꝯmer·
ꝛ merca· l· ij· xiiij·
· q· v· dixit· ꝛ d ꝯ·
di· ij· et dixit dn̄s·
ſic ecōuerſo que=
dam diſſimulare
poſſum⁹· ff· de no=
uaci· doli· in ſi· ar·
ꝯtra· xxiij· q· i· no=
i· dolus vero vel
ſimulacō ad fallē
dum ſemp malus
eſt· ut· xxvij· di· ꝗ
interrogaſti· et· xij·
· q· i· cte· C· de la=
ti· liber· tol· l· vni
ca· ꝟ· qui pileati·
p ℂ Simulacōne·
ut fallēt diabolu

dicit enim aucto-
ritas. ſi diabolus
cū filiū dei ſciuiſſ3
nunq̄ eū a iudeis
crucifigi paſſ9 fu
iſſet. de cō. di. ij.
acceſſerunt.

Q Verit9. men
tiri. ecce di-
cit aug. ipm men-
titū et tñ poſtea
dic ipm ñ mētitū.
et h̄ eſt notandū
circa ſcripta vel cir
ca iudicia. an que-
rendo vel narran-
do vel diffiniendo
aliqd dicatur. vt
.iiij. q. vi. h̄ q̄ ꝓpe.
⁊ ſic eſt hic ar. ꝙ
interrogans non
ↄfitetur. ar. cōtra
.xxx. q. i. de eo.

b ¶ Sororē. h̄ pt3
ꝙ nō quilib3 ſcđs
gradus fuit in le-
ge ꝓhibitus. ex̄
de v̄. ſig. interro-
gatū. Itē hic pt3
ꝙ licite p equiuo
cacōnem poſſum9
hoſtē deludē. ut ɔ.
.e. ſ. ꝓximo.

c ¶ Faciat. ñ ob
ſtat. d. o. di. i. ois
xpianus. ut ibi ſol
ui. ſic xxiij. q. vlti.
ſi nulla.

d ¶ Sed imitacō
ne. et ita q̄nq3 ali
quid ſumit potius
appellationem ab
accidēti q̄ a natu
ra. vt. ff. de origi.
iur. l. ij. in pñ. ⁊. i.
.q. i. cito.

e ¶ Prepuciū. i.
circūciſus es in p̄
pucio et non i cor
de. cum tñ dixerit
legiſlator circum
cidite vos et am-
putate prepucia
cordis veſtri.

f ¶ Reputabit.
id ē gētilis repu-
tabitur circūciſus
ſi ſuat legem.

g ¶ Non nocuit.
et ſic iniuriā3 non
fecit q2 iure ſuo
vſus eſt. ut ex̄ de
elec. cū eccleſia.

h ¶ Niſi rea mēſ.
ut. s. e. homines.

i ¶ Audito. quia
vox p̄conia pau-
cis innoteſcit. vt
.C. quō et qñ iu-
dex. aut. q̄ ſemel.
et q2 tarde venit
ad iudiciū p̄ſumi-
tur non audiuiſſe
vocē. ut. ff. de in
integ. re. diuus. ⁊
edictum tñ ligat
eos ad quos per-
uenit. vt. lxxxij.
di. ꝓpoſuiſti. in fi.

Q Veritur cur patriacha mentiri
voluit vt diceret ſororem ſuā
ſaram. et non potius deo ↄmiſit q̄ ſi
vellet eius pudiciciā apud pharao-
nem ſuare poſſ3. ſ3 veritatem voluit
celari non mendaciū dici. ſoror eni3
dr q2 filia fratris erat. et in hoc oſtē
ditur ꝙ nemo debet tēptare deū ſuū
dū hab3 quid racōnabili ↄſilio faci
at. fecit qđ potuit qđ nō potuit deo
ↄmiſit in que3 ſperauit. nec eū fides
aut ſpes fefellit. ſi aūt interrogat9
vxorē illam ſuā iudicaret duas res
deo cōmitteret ⁊ vitā ſuā et vxoris
pudiciciā. ¶ Item opponitur ꝙ ia
cob menciendo et ſibi ꝓfuit ⁊ alij no
cuit. nec tñ reprehenditur ſ3 ↄmēda-
tur. ſ3 iacob dicendo ſe eſſe eſau pri
mogenitū non eſt mentitus. non em̄
dixit ſe eſſe p̄mogenitu3 naſcēdo ſ3
ius p̄mogeniture illo vēdēte rite ad
eundo. ſic et xp̄s iohanne3 dixit eſſe
helyā ñ pſona ſ3 imitacōe virtutis
erat ergo iacob eſau non naſcendo
vt diximus ſ3 empcōne p̄mogenitu
re de nō p̄mogenito in p̄mogenitū
tranſeūdo. ſic et ipē eſau p̄mogeni-
ta vendēdo de p̄mogenito nō primo
genitus fieri meruit. ſic et iudei cū
eſſent filij abrahe carne quia nō fu
erunt filij eius imitacōne non depu
tātur inter filios abrahe ſ3 dicūtur
filij diaboli. cuius filij ſunt nō naſcē
do ſ3 imitādo. vnde a dño audire me
ruerunt. ſi filij abrahe eſtis opera a-
brahe facite. nūc aute3 queritis me
interficere hominē qui veritatem lo
cutus ſum vobis hoc abraham non
fecit. vos ex patre diabolo eſtis ⁊ de
ſideria patris veſtri facere vultis.
Ecōtra gētiles cū ſm origine3 car
nis ab abraham eſſent alieni tamē
imitacōne fidei et iuſticie ſucceſſe-
runt in filios abrahe. Vnde ab apl̄o
dr eiſdem ſi aūt xp̄i ergo abrahe ſe-
men eſtis. Hinc idē apl̄s ſcribens ro
manis ait. O tu iudee ſi circumcida
ris nec legem eius obſues circum-
ciſio tua p̄puciū facta eſt. quō et p̄-
puciū ſi iuſticias legis cuſtodiat in
circūmciſionem reputabit̄. Prefer
tur ergo vt ex premiſſis colligitur
imitacō opis origini carnis. veraci
ter ergo nō mēdaciter iacob ſe di-
xit eſau eſſe nec mentiendo ſ3 verum
dicēdo ſibi ꝓfuit. alteri vero nō no
cuit. q2 bñdictōnem ſibi debita3 ac-
cepit non alienā ſubripuit. Epiſco-
pus vero iſte de quo agitur et ſi fal-
ſum iurauit tamē quia vt ſup̄ dcm̄
eſt reā linguā nō facit niſi rea mēs
nequaq̄ reus piurij habetur. proba
tur hoc etia3 exemplo ſaulis qui cū
eſſet in caſtris pugnaturus contra
philiſteos iurauit interfectu℞ qui
cunq3 ante ſolis occaſu3 ↄmederet.
Jonathas aūt filius ei9 nō audito
regis iuramēto cū pugnando ma-
gnam hoſtium ſtrage3 dediſſet et ſa
lutem feciſſ3 in iſrahel fame laborās
vidit fauū mellis quem regia virga
quam geſtabat in manibus acce-
pit et comedit. ſtatimq3 oculi quos
fere fames clauſerat aperti ſunt et
facies eius exhilarata eſt. quo con-
perto ſaul voluit eu3 dare neci ſed p̄
cibus ⁊ pia populi ſupplicacōne pla
catus mortis reuocauit ſententiam
ne interficeretur ille p quem ſalus
data erat in iſrahel. et quo pugnā-
te de manibus hoſtiū populus ille li-
berat9 fuerat. Ecce ſaul iurauit fal
ſum quia quod iurando ſe facturu3
decreuit precibus populi prouoca-
tus non fecit. nec tamen piurij reus
arguitur. quia quantu3 in ipo fuit
qđ iurauit impleuit dū ſententiam
mortis in filiū dedit quā non carna-
li affectu ſed populi ſupplicatione re
uocauit

Q III

Q Vm ergo ut racōne et ex-
emplo monſtratum eſt e-
piſcopus reus periurij non eſſet con
ſueta obedientia ab archiadiacono
ſibi denegari non debuit. Cum eti-
am ſi criminoſum illum eſſe ↄſtaret
añ diffinitiuā tñ ſniā3 vt ſup̄ mon-
ſtratū eſt nulli ſuo℞ clerico℞ ab eo
liceret diſcedere. cōſtat ergo illicitū
eſſe qđ archidiacon9 iuramēto fir-
mauit. vnde merito querit̄ an debe-
at ſeruari vel non.

Q IIII

Q Vod autem illicita iuramē
ta ſeruari non debeant i to
letano concilio quarto le-
gitur in quo ſtatutū eſt.

Melius eſt vota ſtulte promiſſionis
non implere quam crimen.

S I publicis ſacramentorū ge
ſtis qđ deus auertat a quibuſli-
bet illicita vel non bona extitiſſet cō
ditio allegata que aut iugulare ani
mam patris aut gerere conpelleret
ſtuprum ſacratiſſime virginis. nun
quid non tolerabilius eſſet ſtulte p
miſſionis vota reicere quam per in-
utilium promiſſorum cuſtodiam ex
horrendam criminū implere menſu
ram. ¶ Item ambroſius de officijs
libro primo.

.ff. d. decret. ab or.
facie. l. vlti. tamē
h̄ nō eſt excuſacō
ſufficiēs dūmodo
edictū ſit publice
ꝓpoſitum. vt xvi.
di. quos dicitis.

k ¶ Stragē. h̄ eñi
ei nō ꝓfuit ſi ſciē
ter ↄtra edictū fe
cerit. ut de re. mi
li. l. iij. ſ. i bello.

l ¶ Laborās. illđ
cū potuit excuſaē
ut. d. ↄ. di. v. diſci
pulos.

m ¶ Quia quātū
ſic dr aliquid eſſe
quantū ad ſe non
quantū ad alios.
vt xlix. di. c. vl. et
de cō. di. iiij. q̄ris
⁊. i. q. i. qđ quidā

Queſtio. iij.

Q Vm ergo
obedien-
tia. hec q̄
ſtio determinatur
.s. xv. q. vi. c. vl.
viij. q. iiij. c. nōne.

Queſtio. iiij.

Q Vod au-
tem. illici
ta. iura-
mentum ſex mo-
dis dicitur illici-
tum. ex perſona.
ex re. ex fine. ex
cā. ex tpe. ex mō.
ex pſona. dupli-
cit̄. vel ex pſona
eius cui iurat9 vel
ex pſona eius qui
iurat. nā ſi impu-
bes iurat nō tenet
iuramentū. ut ɔ. q.
.v. puuli Itē ſi cle
ricus laico iurat ɔ.
.q. v null9. Ex re
etiā illicitū ē iura
mentū dupliciter.
ut ſi res ſit illicita
que iuratur. ut ɔ.
.e. i malis. ⁊ ſi res
illa p qua3 iurat9
nō ſit ſacra. ut ɔ. e.
.q. clericum. et. c.
p creaturas. et. s.
.q. i. ↄſidera. Ex fi
ne illicitū ē ut ſi iu
retur poſt electio
nē et ante electō3
ut. viij. q. ij. artal
d9. Ex cā vt ſi ad
clamorem populi
iuret̄. ut ɔ. e. vnuſ
quiſq3. Ex modo
ē illicitū ut ſi temē
iuret̄ vel idiſcrete
vel p̄ter nec̄citate3
.vt. s. e. q. ij. c. ij
ut ɔ. e. iurauit. Itē
iuramentum ex tē
pore ē illicitū. ut
ſi iuret̄ in quadra
geſima ñ de pace
cōponēda. ut ɔ. q.

q̄ 3ª et 4ª

·v· decreuit· qd̄ h̄ verſu ↄpenditur· Quis cui· q̄d per quid ad quid cur q̄uo q̄n· breuit̄ q̄ teneas i hac q̄one q̄ ſꝫ iuramentū ē ſuādū ſi ē licitū lꝫ illicitum ſit ex mo iurādi ut ·ī·e·ſi a= liq̄d· et ex̄ de iur/ iur· dbitores Jo·

S J publicis· nō tolerabili us· nō peccat trāſ grediēdo ·ī·e·q· in malis· et ·c·in= ter· ſꝫ tunc pecca= uit q̄n iurauit·

E St etiā ↄtra officiuꝫ· id ē pietatem

c ❡ Quicq̄d· in h̄ iuramento gñali nō intelligitur iu raſſe niſi qd̄ licite facere potuit vt ex̄ de iuriur· ·q̄ita vallis· ex̄ de elec· cām· vt· ff· de opis lib̄· ſi libertus ·ff· de ritu nup· ne ge neráli·

Q Vod dauid· temerariam· iura= mentum temerari um ꝛ iconſulto co lore iracundie fa= ctum non ē ſuādū ut hic et ·ij·q·iij· preuaricator·

I Vrauit· pec catis ·i· q̄ vi= det pcc̄a tn̄ alterū nō eſt peccatum·

I N malis· ali ud ē i mal' p miſſis· ꝛ aliđ i ma le ꝑmiſſis· p̄muꝫ nō eſt ſuādū· ſm ſic· ut ·ī·e·c· ꝑxi·

S J aliquid· peiorē· ſit e· ex̄ de iuriur· ſi vo

b ❡ Periurio· Itē aliud ex̄⁹ p̄t poni q̄ ſi ponat⁹ ut ſi iurau me pec caturū venialiter tale iuramētum ñ debeo adimplere· q̄ adicerēꝫ pecca tum pctō· ut ·ī·e· diffinicō· et ſi ali= q̄d temē iurat̄ qd̄ ē licitū ad implen dū ē· ſi tn̄ ꝓpt ne= ceſſitatem nō poſ ſum adimplere ve niali peccō· ut ·xx· v· di· §· criminis· i ſi· et a licito iura= mento ut dicunt q̄daꝫ papa nō p̄ abſoluere· ut· no· xv· q· vi· auctatē· ſꝫ oē eos ē· ex̄ d iu reiur· venietes·

N On ſolū· cō= tagio· q̄tū

Aliquādo nō expedit promiſſuꝫ ſol uere ſacramentum·

Q Vt etiam contra officiuꝫ nō nunq̄ ꝑmiſſum ſoluere ſacramētuꝫ vt herodes qui iurauit q̄ quicquid petitura eſſet daret filie herodiadis necē iohannis p̄ſtauit ne ꝑmiſſum negaret· ❡ Item in ſermone ſancti auguſtini epī de decolacōe ſancti io hannis baptiſte qui ſic incipit· cum ſanctum euangelium legeretur·

Pietas fuit q̄ dauid nabal ſicut iu rauerat non occidit·

Q Vod dauid iuramentum per ſanguinis effuſionem non impleuit maior pietas fuit· video dauid piuꝫ hominē et ſanctū in iuracōnē teme= rariā cecidiſſe et maluiſſe nō facere qd̄ iurauerat· q̄ iuracōnē ſuā homi nis fuſo ſanguine adimplere·

I Vrauit dauid· ❡ Itē de eodē temere ſed non impleuit iurā cōnem ſuā maiori pietate· ecce da= uid ſanctus iuramēto quidē aſtric= tus nō fudit ſanguinem hominis ſꝫ eum falſum iuraſſe negare quis po= terit· de duobus peccatis minimum elegit· ſed min⁹ fuit illđ in ↄpacōne peioris nā p ſeip̄m appenſuꝫ magnū malū ē falſa iurare· ❡ Itē iſiđ· i ſi= nonimis li· ij·

Turpia vota ſeruā da non ſunt·

I N malis ꝑ miſſis reſcinde fidem· in turpi voto muta decretū· qd̄ incaute voui ſti nō facias· impia ē ꝑmiſſio q̄ ſce lere adimplet̄· ❡ Itē beda i omelia exliiij·

Nō ē obſuandū iuramentū quo malū incaute ꝑmittitur·

S J aliquid forte nos incauti⁹ iurare ↄtigerit qd̄ obſuatū peioreꝫ vergat in exitū libere illđ ſalubriori cōſilio mutandū nouerimus ac ma gis inſtāte nccītate peierànduꝫ no bis q̄ pro vitādo piurio in aliud cri men grauius eſſe diuertenduꝫ. De niq̄ iurauit dauid ꝑ deum occidere nabal viꝝ ſtultū ꝛ impiū atq̄ om= nia que ad eū ptinebāt demoliri· ſꝫ ad primā interceſſioneꝫ abigail fe= mine prudentis mox remiſit minas reuocauit enſem in vaginā· neq̄ a= liud culpe ſe pro tali periurio con= traxiſſe doluit· ❡ Itē·

De duobus mal' min⁹ eligi oportꝫ

N On ſolum iurando ſed in om̄e qd̄ agimus hec eſt moderacō ſolliciti⁹ obſeruanda ut ſi in talem forte lap ſum verſuti hoſtis inciderimus inſi= diiſ ex quo ſine aliquo peccati con= tagio ſurgere nō poſſumus illum po tius euadendi aditum petam⁹ i quo min⁹ periculi nos ꝑpeſſuros eſſe cer nimus· ❡ Item ambroſius de offi ciis·

Tolerabilius eſt iuramē tū nō implere q̄ qd̄ turpe ē facere·

V Nuſquiſq̄ ſimplicem ſmonē ſuum proferat ꝛ vas ſuum in ſanctificacōne poſſideat· nec fratreꝫ circūſcripcōne inducat verboꝝ ni= chil ꝑmittat inhoneſtū· ā ſi ꝑmiſerit tolerabilius eſt ꝑmiſſum nō facere q̄ facē qd̄ turpe ſit· ſepe plerīq̄ con= ſtringūt ſe iuriſiurādi ſacramēto· ꝛ cum ipi cognouerint promittendū non fuiſſe ſacramenti tamen contē platione faciunt quod ſpoponderūt ſicut de herode ſupra ſcripſimus qui ſaltatrici premium quod turpiter promiſit crudeliter ſoluit· turpe eſt q̄ regnum pro ſaltacōne promitti= tur crudele eſt q̄ mors prophete ꝑ iuriſiurandi religiōe datur· quanto tolerabilius fuiſſet periuriū tali ſa= cramento ſi tamen piuriū dici poſ= ſit· quod ebrius inter vina iuraue= rat· quod et iuratus inter ſaltanci um choros promiſerat· infertur di= ſco ꝓphete caput et hoc eſtimatum ē fidei eſſe quod amicicie fuit· et poſt pauca de iepte diſſerens· miſerabi= lis inquit neceſſitas q̄ ſoluitur par= ricidio· melius ē nō vouere id quod ſibi is cui ꝑmittitur nolit exſolui· ꝛ poſt paululum· non ſemꝑ igitur ꝓ= miſſa ſoluenda ſunt omnia· deniq̄ ipe dominus ſicut ſcriptura indicat frequēter ſuaꝫ mutat ſententiā· ❡ Item ex conſilio toletano·

Incōmutabilis deus q̄nq̄ ſua mu tat ſtatuta·

I Ncōmutabil' idē ſēpq̄ exiſtēs de⁹ deiq̄ ſu ma natura ſepe ſua in ſacris litteris legitur mutaſſe promiſſa et ꝑ miſe ricordia temperaſſe ſententiam· vn de licet ſit īpaſſibilis atq̄ incommu tabilis crebro tamen eius et iura= menta leguntur et penitentia que ſacris extāt miſteriis adopta· iura= re nāq̄ dei ē a ſeipſo ordīnata nul= latenus conuellere· penitere vero ē eadem ordīnata cū voluerit immu= tare· ſic enim ꝑ ieremiā dicit· repen te loquar aduerſuꝫ gentē et aduer ſus regnum vt eradicem et deſtru= am et diſpergam illud· ſi penitentiā egerit gens illa a malo ſuo agam ego penitentiā a malo qd̄ cogitaui ut facerem ei· ❡ Item auguſtin⁹·

Sapiētis ē qd̄ male loquitur reuocare

M Agne ſapientie eſt reuocare hominē qd̄ male locu= tus eſt· ❡ Item ex ↄcilio ylerdenſi·

ad ↄplexioꝫ animi vt· xiij· di· nerui·

h ❡ In q̄ min⁹· quotiēs enī aliq̄d ſine capcōne fieri nō p̄t ſꝫ id qd̄ mi= nimū ē ſeq̄mur· vt ·ff· d re· iur· q̄tieſ

V Nuſquiſq̄· i honeſtū· non ſolū q̄ iuramentū rei illicite nō ē ſer uandū ſꝫ nec etiā i honeſte· imo ſi tē= dat ad inhoneſta tem q̄nꝫ nō ē ſuā= dū licꝫ poſſit ſuā= ri ſñ interitu ſalu tis eťne ut ex̄ d iu riur· q̄zadmodū·

m ❡ Qd̄ ebri⁹· q̄ ꝑmiſſio ebrij nō tenꝫ· ut· xv· q· i· ſā

n ❡ Saltan= ne tium· ar· qd̄ id qd̄ ad clamorem ꝓpli ꝑmittit̄ ñ tenet· ſi· viij· q· i· ſi q̄ et ex̄ de elect' ·oſius· Itē alia rōe nō de buit tenē h̄ iura= mētū q̄ ob reue= rētiā hoſpitū vidꝛ ꝑmiſiſſe· et ea q̄ ob reuerentiā ali= cui ꝑmittūt̄ nō li gāt ut· ff· q̄ꝫ re= rū act' nō dat⁹· l· ·i· §q̄ honerande· ſic q̄ taciturnitas q̄ ſit ob reuerētiā aliq̄ꝝ ñ p̄iudicat ut· ff· d furt· l· pe·

o ❡ Qd̄ ami nl'· cicie vel amentie·

p ❡ De iepte ·ī· ꝑx· cā· q· v· ſi nō licꝫ ·i ſi· oē vbi dr q̄ votū illđ fuit a ſpu ſcō· ſꝫ dicas q̄ votū illđ fuit iu= ſtū ſꝫ tal' ſolucō fu it iiuſta· ebrei tn̄ quidā repꝛhende= rūt ip̄m iuramētū et dicūt q̄dā q̄ ſi canis vel aſin⁹ ei obuiaſſꝫ nunquid illđ obtuliſſꝫ dño quaſi dicat nō·

I Ncōmutabi lis· ſniaꝫ· i· cō mīnacōeꝫ· ea que dñs dic̄ ↄminēdo vl' ↄminādo reuo cat· hn̄· ſꝫ ea q̄ aſ= ſerēdo dic̄ nō reuo cat vñ macrobius dicit q̄ tripliciter ↄtingit deos loq̄·

r ❡ Cogitaui ·i· videor cogitaſſe·

M Agne· reuo care· i· nō ad implere· nec dicit̄ fallax ſi ad rei ve ritateꝫ reuertitur ut· xxxij· q· i· apđ

Qui ſacramē/ to·vno·s·e· ·q·i· c· vl· contra et·vi·q·i·q̄cunq̧ ibi imponit̄ ſep= tennis penitentia pro periurio· ſed ibi loquitur cum quis trāſgreditur licitum iuramen= tum·hic loquitur cum quis temere iurat · Sed nonne qui temere iurat rem illicitam mor taliter peccat ·ḡ ſeptēnis penitens= tia debet ei impo= ni·ut·xxxiij· q·ij· hoc ipſum·ſ̄en·re gulariter imponi tur·vij ·annorum penitentia·ſed ex cauſa diminuitur vel augetur illud tempus ·xxvi·q· vij·tempora·tñ l̄s non negatur qui p·vij·annos debe at penitere·ſed l̄s ſolum dicitur ꝙ a communione cō poris xp̄i ſepatur āno vno·

Neceſſe eſt· vt male·diſting= uitur tamē an ſo= lenniter iuret an incurſu verboꝝ· ſi cū incurſu v̄bo= rum tūc venialit̄ peccaret·vt xxv· di·§·alias·

Diffinicō ·id eſt affirmacō·

b ¶ Soluenda·i· frangenda eſt·

c ¶ Emendacō· non enim peccat frangendo tale vo tū·ſed in hoc pec= cat ꝙ temere iu= rauit·ut xxxiij·q· ·v·vna ·ſed nunc quid tale iuramē= tum qđ temerarie um eſt id eſt de re illicita factum in= ducit depoſicōnē vel infamat ·ar· ꝙ ſic·vi·q·i·quis= cunq̧ ſciens·ꝛ·c· infames·et ·ꝗ·q·i· ſi quis cōuictus·ꝛ extra de iuriur̄ ·ꝗ relam· ſed cōtra· extra de iureiur̄·ſi cut·ego non cre= do tale iuramentū infamare vel im= pedire electionem factam vel facien dam·de hac ma= teria notaui ·lxxx v·di·archidiacō=

Anum· Ccōne· ꝛc·

e ¶ Periurare· quo ad ſimilitudi nem facti·

Qua pena feriatur qui illicitū iuramentū facit·

Qui ſacramēto ſe obligauerit vt litigās cum quolibet ad pacē nullo modo redeat ꝑ periurio vno anno ꝯmunione cō poris et ſanguinis dñi ſegregatus reatū ſuū elimoſinis fletibus et quā tis potuerit ieiunijs abſoluat · Ad caritatem vero que operit multitu= dinem peccatorum celeriter venire feſtinet· ¶ Item

Nō omīa ꝓmiſſa ſoluenda ſunt·

Non ſemp ꝓmiſſa omnia ſoluenda ſunt· de niq̧ ipe dominus frequent̄ mutat ſententiā ſicut ſcriptura indicat·

¶ Item iſidorus ſententiaꝝ ·li·ij·

Non ē obſeruā= dum ſacramentū quo malum incaute ꝓmittitur·veluti ſi quiſpiā adultere ꝑpetuā fidē cū ea ꝑmanen di polliceatur·tolerabilius eſt enim nō implere ſacramētū ꝙ̄ ꝑmanere in ſtupri flagicio ¶ De eodē· ¶ Itē ex cōcilio toletano·c·viij·

Male iurās penitentiā agat·

Neceſſe ē vt male iurans dignā agat penitētiā eo ꝙ nomē dñi contra p̄ceptū illius ſumpſit inuanum·q2 in exodo ſcrip= tum ē·neq̧ enim inſontem habebit dñs eū qui ſumpſit nomē dei ſui fru ſtra· ¶ Et in leuitico· ¶ De eodem

Non piurabis in nomine meo nec pollues nomē dei tui ego dñs·malū em̄ qđ factuꝝ ſe ſacramē to deuouerat omnino non faciat·q2 ſtulta vota frāgenda ſunt·

¶ Itē ex decreto ſotheris ꝑ̄pe·c·iij·

Iuramētū quo malū icaute ꝓmittit̄ nō eſt ſeruandū

Si aliquid forte incautiꝰ nos iuraſſe cō tigerit quod obſeruatum peiorem i exitum vergat·illud ſalubriori conſi lio mutandum nouerimus · et ma= gis inſtante neceſſitate periurandū nobis quam pro facto iuramento i aliud crimen maius eſſe diuertendū ¶ Item ex conſilio elibertano ca= pitulo primo·

Temeritas emēdet̄ cū icauta diffinicō ſoluit̄·

Diffinitio incauta· laudabiliter ſoluenda eſt· nec eſt preuaricatio ſed temeritatis e= mendatio· ¶ Item·

Illicitū iuramētū nō eſt ſeruandū·

Actione quarta ſeptime ſinodi iohannes apocriſarius orien= talium ſedium dixit · ſignificat ſer= mo patris noſtri ſophronij ꝙ meliꝰ ſit iurantem periurare quam ſerua= re ſacramentum in fractione ſacra= rum imaginum·hoc autem dicimꝰ quia ſacramento quidam ſe excu= ſant· Tharaſius·patriarcha dixit· quia pater ſophronius nouerat bo nitatem dei ·propterea tranſgredi voluit impium iuramentum · Item tharaſius patriarcha dixit·herodes ſeruauit iuramentum et perijt · pe= trus vero negauit cum iuramento et conuerſus fleuit et ſaluatus fuit omne enim peccatum bonus deus in dulget ſi quis ex toto corde penite= at· Sancta ſinodus dixit· ſic doceat ſancta ſcriptura· Item leōcius epi= ſcopus focie dixit· ſcriptum eſt·iu= ramentum mendax ne diligatis· ꝗ de cauſa iuramentum noſtrum men dax diſſoluatur quaſi nullam virtu tem habens· ¶ Item yſidorus·

Non obſeruentur iuramenta q̄ ſiūt contra diuina mandata·

Si quis preuentꝰ fuerit vt di= ffiniat aliquid agere eorum que non placent deo penitentiam a= gat·et quod contra domini manda tum ſtatutum eſt in irritum reuo= cetur· ¶ Item ieronimus· in libro d̄ natura rerum· ¶ De eodem·

Tribus ſiquidem modis iura= menta contracta ſoluenda ſūt primo cum quis male iurat· ſecun= do cum quis incaute iurat non pu= tans hoc eſſe peccatum ·tercio ſi pu eri vel puelle in domo parentum ſe iuramento cōſtrinxerint patribus poſt ꝙ̄ audierint contradicētibus·

¶ Ecce ꝙ iuramenta illicita lauda biliter ſoluūtur et damnabiliter ob ſeruantur·quod tunc intelligenduꝫ eſt quando iuramentum illicitum de ſeritur vt ad bonū redeatur · Cete= rum ſi ꝓpterea deſeritur vt in aliud malum tranſeatur illicitū ſacramē= tum damnabiliter ſeruatur ſed dā= nabilius contemnitur · ¶ Vnde au= guſtinus in libro de bono ꝯiugali·

Non eſt appellāda fides que ad peccatum faciendum admittitur

Si ad peccatum admittenduꝫ fides adhibeat̄ mirum ē ſi fides ap= pelletur·veruntamen qualiſcunq̧ ſit ſi et contra ipſam ſit peius eſt · niſi cum ꝓpter ea deſeritur ut ad fidem veram legitimamq̧ redeatur ·id eſt vt peccatum emendetur voluntatis prauitate correcta·tanquaꝫ ſi quis cum hominem ſolus expoliare non poſſet iueniat ſociū iniquitatis ꝛ cū eo paciſcatur vt ſimul id faciāt ſpo liumq̧ ꝑtiantur·quo facinore com miſſo totū ſolus auferat·dolet qui= dem ille et ſeruatam ſibi fidem non

i ¶ Omne·niſi qđ peccatur i ſpiritū ſanctum·ſcꝫ ita ꝙ ſit impenitens·de pe·di·i·§·penul·

Si q̄s p̄uentꝰ ·i·deceptus

k ¶ Vt diffiniat· ·i·intendat·

Tribus ſiqui dem modis· ſoluenda ſūt ·id ē irritanda·

m ¶ Iurat·ſciēt·

n ¶ Iurat igrāt̄

o ¶ Contradicen tibꝰ·infra annum ut·xx·q·ij·puella

Si ad pecēm· verūtamen· Sed quero qualit̄ poſſit quis fidem ſuā frāgēre in ma leficijs ſocio cum nec in iſtis poſſit ꝯtrahi ſocietas·ut ·ff·ꝓ ſocio·quod aūt·ꝛ in·l·ſeq̄ti· nec aliq̄ obliga= tio ꝯtrahit̄ in tur pibꝰ·vt·ff·de·v̄· obli·generaliter· imo magis pec= cat tradēdo ſocio ꝑtem ꝙ̄ retinendo ſibi·q2 alij nō poſ ſumus ſoluere qđ alij debetur·ut eꝫ de iureiur̄·eaꝫ de· dicas illud quod dicitur referri ad erroneam alicuiꝰ opinionē·ut ſi q̄s credat ſe teneri ex tali iuramēto ſi n̄ ſatiſfaciat erro= nee ꝯſciētie·mor= talit̄ peccat·ut eꝫ d̄ ſymo·p tuas·ij· et ita potius fides appellatur quātū ad errātis opinio nem· et ita quāꝫ ꝯſulitur alicui ad implere tale iura mentum ad qđ tñ nō tenetur·et hoc ideo ut ſatiſfaciat conſcientie ipſius· et ſic intelligo qđ legitur eꝫ de ſpō· commiſſum·

¶ Conqueritꝰ· nō poteſt in iudi= cio cōqueri· q2 ex improbitate ne= mo conſequeretꝰ actionem·ut·ff·de furt̄ · itaq̧ fullo nec iudiciū ꝯmuni diuidundo locum habet inter p̄do= nes·ut ·ff·ꝯmuni diui·l·ꝯmu·diui· ·§·int̄ p̄dones·nec ꝓ ſocio·ff·ꝓ ſoc· nec ꝓmittendū· imo ſi quis racōe illiciti iuramēti ali quid petit ꝑſtabit

alteri decem libras auri · in auten · colla · v · ſcenicas non ſolum ⁊c·
a ¶ Potius · id eſt ꝙ potius debet ſeruari fides bono·
b ¶ In bona · id eſt in bono. c ¶ Si ſentit · id eſt intelligit·
d ¶ Quam inique · id eſt quam iniquū ſit ſeruare fidem in illicitis·
e ¶ Non fuerit · ſocietas ꝙ ↄtrahat cū adultero tercio · q̄ tūc peccatum accumulat peccato·
M ¶ Mulier · ſi nec adultero · ita

matrimoniū ſit ⁊c · iſtud ſit non ponitur ꝓceptiue ſ; hortatiue · vel loq̄tur in eo caſū qn̄ poſt coactionē, ↄmixtꝰ ē ei carnaliter vt eẋ ꝺ ſpon · veniens · ij · vel loquitur qn̄ leuis fuit coactō · illa enī non impedit matrimonium · ff · de ritu nup · ſi patre cogēte. dicunt ꝙ iuramentū p metū
f ¶ Vinculū · ar · ꝓ opinione · illoꝝ qui di- extortū n̄ tenꝫ · xxxi · q · ij · lotharius · et · xv · q · vi · c · i · ſed intelligas hoc ad hunc caſū ſpectare quē hic ponit · de hac materia nota ui · xv · q · vi · c · ij ·

Inter cetera
Imſioniū · videtur ex hoc loco ꝙ coactio conditionalis non impediat matrimonium ſicut nec impedit alia ſacramenta · nec enim impedit ſacramentum bap tiſmi · vt · xlv · d · de iudeis nec ſacramentum ordinis ut · lxxiiij · di · vbi iſta · Item alia racōne q: hoc ſacramentum ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis eterne g̃ eſt ſeruandum ut extra de iureiur · ſi vero · S; contra · matrimonia debent eſſe libera et ibi animus debet gaudere plena libertate · vt extra de ſpon · requiſiuit · et · c · cū locum · ad hoc quidam dicūt ꝙ talis eſt cogendus ducere mulierem quā coactꝰ deſpōſauit · ſi tn̄ nullo mō voluerit · ceſſare debet eccīa a coactione · Alij dicunt ꝙ omnibus modis ē cogendꝰ et quod dicitur in illa dec · requiſiuit · ꝙ ſit potius monenda q̄ꝫ cogēda · exponunt potius id eſt prius · ſic exponitur · xxij · q · iiij · non inueuitur · in ſi · vel intelligunt qn̄ fuerunt tales perſone ꝙ vehementer preſumebatur · ꝙ deberet ſequi homicidium · ſ; iſtis obuiat · extra de ſpon · veniēs · ꝓbabiliē p̄t dici ſi placꝫ ꝙ in q̄tuor caſibꝫ non tenet iuramentū ꝑ coactionem extortū · ut in voto · ut eẋ ꝙ me · cā · ꝓlatū · in alienacōe rei eccīaſtice · xv · q · vi · auctate · et · c · ſequēti · i · dote · ut · ff · ꝙ metꝰ · cā · mulier § · ſi dos · in matrimonio · ut extra ꝺ ſpon · cum locū · ⁊ · c · req̄ſiuit qꝺ autē dicitur ſ;

eſſe conquerit̄ vꝛ in ipſa ſua querela cogitare debet potius in bona vita ipſi humane ſocietati fidem fuiſſe obſeruandam ne preda iniqua ex homine fieret ſi ſentit quam inique ſibi in peccati ſocietate ſeruata non fuerit · ille quippe vtrobiq̄ꝫ perfidus ac profecto ſceleratior iudicandus eſt · ¶ Item ·

Si ꝑperā fides nō ſeruatur vt ad bonū redeatur nō ideo violari debet·

Mulier ſi fide ↄiugali violata ſidē ſeruet adultero vtiq̄ꝫ mala eſt · ſi nec adultero peior · porro ſi eam flagicij peniteat et ad caſtitatem rediens coniugalem pacta ac placita adulterina reſcindat · miror ſi eam fidei violatricem vel ipſe adulter putabit · ¶ Ex hijs itaq̄ꝫ apparet ꝙ ſi quiſpiam vt diximus illicitū iuramētū n̄ ſuauerit ut i aliud malū pernicioſū declinet tāto grauiꝰ deliquit quanto damnabilius accumulantur peccata peccatis · ſi aūt ꝓpterea deſeritur ut ad bonum redeatur nichil culpe ꝑ tali piurio contrahitur · Potius deflendum eſt ſi in aliquo iuramento illius occaſione nos deliquiſſe contigerit · ¶ Vnde auguſtinus ſcribit ſeuero mileuitano epiſcopo conſulenti de quodam hubaldo qui a ↄſanguineis cuiuſdam pelicis coactus fuerat iurare ſe illaꝫ ducturum in ↄiugem nec matri ſue vel fratribus vlterius neceſſaria miniſtraturum · ¶ Preſcribit g̃ beatꝰ auguſtinus vt diximus ſeuero mileuitano epiſcopo ita dicens

De quodā hubaldo qui iurauit ſe n̄ miniſtraturꝫ necc̄ria matri ⁊ f̄r̄ibus·

Inter cetera ut rogaueras a prē noſtro ambroſio queſiui quid tibi agendū ſit de hubaldo parrochiano tuo qui captus et timore necis ↄpulſus ſue concubine iuramēto firmauit ipām in coniugem ſuſcipere ꝓpriamq̄ꝫ matrem ꝺ domo cum fratribus expellere nichilq̄ꝫ eis alimonie vnquam impendere · quia vero quam prius concubinam habuerat non eſt peccatum in coniugē ſuſcipere · matrimonium ſit in deo firmum et ſtabile · Porro iuramentum non ob hoc fuiſſe inſtitutum inuenitur ut eſſet vinculum iniquitatis vel matricidij vel fratricij ſeu cuiuſcunq̄ꝫ criminis · nec credo ſacramentum ad hoc debere fieri vt iniuſta iuratio ſuoꝝ bonorum ſit iniuſte iurantibus expoliatio et accipienti etiam ſit eterna damnatō Periurij nanq̄ꝫ percutitur pena et velut homicida in extremo examine a iuſto iudice degrandinabitur · per quē ſacro ſanctum euangelium ad iniuſtū et illicitum et deo minime amabile quaſi teſtimonium iuſte et humane petionis adducitur · Foueat itaq̄ꝫ hubaldus matrem et fratres et lugeat ſi coactione et timore iuramenti aliquid defuit matri · qui vero euꝫ iurare coegerunt quod non debuit reatu periurij impliciti teneantur · iniuria quippe iniuſte irrogata eiꝰ eſt infamia qui facit · nec enim vllo modo ad opprobrium coacte voluntatis trahitur quod illicita conditio neceſſitatis extorſit · ¶ Sed cū hijs omnibus illicita ſacramenta nō ſeruanda probentur · opponitur ꝙ ioſue gabaonitas cōtra ꝓceptum domini nō deleuerit · quia ſeniores iſrahel iuramēto cū eis pacem firmauerant · Sed notanduꝫ eſt ꝙ ſeniores iſrahel et ſi ſcirēt a domino eſſe imperatum ut delerent gentes terre promiſſionis · decepti tamē a gabaonitis neſciebāt eos eſſe incolas terre ſibi ꝓmiſſe · venerunt enim vt hiſtoria refert attritis calciamētis et cū aridis panibꝫ dicentes · viri pacifici venimus de terra longinqua calciamenta ſunt attrita in pedibus noſtris · panis defecit in ciſtercijs noſtris audiuimꝰ dominū eſſe vobiſcū et venimus ↄponē pacem vobiſcum quod verbum placuit ſenioribꝫ iſrahel et fecerunt pacem cum eis · poſt tercium autem diem cū filij iſrahel appropinquarēt gabaonitis occurrerūt eis illi quibꝫ iurauerūt ſeniores iſrahel · illi aūt vidētes ſe eſſe deceptos voluerūt delere eos ſ; pepcit eis ioſue ꝓpter iuramentum ſenioꝝ iſrl̄ ¶ Vn̄ ambro · in li · de officijs ·

Quedā licꝫ a deo ꝓhibeātur tn̄ iuramento firmata non ſunt euitanda·

g ¶ Vel mr̄ cidij · vidr̄ enim necare aliū qui non ꝓſtat alimenta · xij · q · ij q̄ abſtulerit · ⁊ lxxxvi di · nō ſatis · ff · de libe · agnoſ · necare ·
i ¶ Degrādinabitur · i · gradie etne pene flagellabit̄ ·
k ¶ Foueat · ar · ꝙ iuramentū ꝓ pte tenet ꝓ pte n̄ · vt xi · q · iij · anceſſor · et · xij · q · ij · ſi quoſ de ſeruis · xvij · q · iiij · queſti ·
l ¶ Matrem · ad h̄ enim tenetꝛ · vt · xxx · di · c · i ·
m ¶ Ad opprobrium · i · ad īfamiā non enim dicit ad pcc̄m quia reuera peccauit qn̄ iurauit · q: potius debuit omnia mala pati q̄ꝫ malo conſentire · xxxij · q · v · ita ne · ⁊ ſic nō obſtant ↄtraria ſ · de ↄ · di · iiij · eos quos et ſ · e · q · v · c · i · et
n ¶ Decepti · iij · multiplex racō videtur ſuadē q̄re nō debuerūt ſuaſre iuramentū tale tū q: eāt ibi error pſone · tū q: dolus dedit cām iuramēto · tū q: non poterat ſe obligaē aliquo iuramēto cōtra ꝓceptū dn̄i · ſ; ad h̄ dicunt pleriq̄ꝫ ꝙ diuinitꝰ fuit eis inſpiratū ꝙ deberent eis pcere · ſ; tn̄ ſi iuramentū fuit illicitū · ut eẋ ꝺ elec · venerabilē i ſi · vel dic ꝙ ſatiſ impleuerūt ꝓcep tuꝫ dn̄i · quia ſatis videntur fuiſſe interfecti cū redegerint eos i ſuitutē · nam ſuitꝰ morti ↄpatur · ff · de reg · iur · ſeruitutem · n̄ obſtat dolus illorum · q: ille dolus fuit ꝓ vita ↄſuāda · licitum enim ē reo corrūpere aliquem ꝓ vita ſeruanda · ij · q · iij · § · notandum · in ſi ·

Innocens .i. ſimplex et iuſt9 . ſalomon tñ ſumit h̾ v̾bum innocēs ꝓ ſtulto vnde hoc ſumptum eſt . et ſic ſancti viri idem verbum retorquent qñq3 ad cōtrarios intellectus . ſed nonne eque reus eſt ille qui de facili credit ſic ille qui mentitur . ut . xi . q . iij . nō ſolum . ⁊ nimia facilitas credēdi vituperatur . lxxxvi . di ſi quid vero . ſed illud intelligas de iudice q̄ i preiudicium ꝑtis alterius non debet de facili credere ſecundum verba alterius partis . iij . q . ix . c . i . et ij . et . c . reuera .

Fines mandati . ſi enim mandatur aliquib9 vt eligant poſſunt poſtulare . ut extra de elec . in cauſis . et de poſtula . poſt trāſlatōnem . in prin . et de hoc notaui plura . ar . viij . q . i . licet . Item habes hic ꝙ licite commutatur vna pena in aliam . ut . s . v . q . vi . quia iuxta et . lxxxij . di . presbiter . et . xxxvi . q . i . de raptorib9 .

i Illicitū . in ꝑma pte . § . dicit magiſter ꝙ tunc ſacramentum illicitum nō ſit ſeruandum cū iurās tpe quo iurat ſcit illd̾ eſſe illicitum ſ3 ſi ignorat illud eſſe illicitum dūmodo non ſit ignorantia iuris non peccat . et hoc durat vſq3 ad illum locum . ꝙ autem illicitu3 . ſecundo oſtendit ꝙ hoc non eſt generaliter verū ꝙ ſi i aliquo iuramento deeſt aliquod iſtorū triū vl̾ iuſticia vel veritas vl̾ iudiciū qd̾ illud non ſit ſeruandum . tercio dicit ꝙ iuramētum qñq3 eſt illicitum ratōne rei de q̄ q̄s iurat . qñq3 ex cauſa ſupueniēte . quādoq3 ex modo iurandi .

Innocēs credit omi v̾bo . nō ē vituperanda facilitas ſ3 laudāda bonitas . h̾ ē innocētē eſſe . ignorare q̄d noceat . et ſi circūſcribit̄ ab aliquo de oib9 tñ iudicat qui fidem eſſe in omnib9 arbitratur . hac igitur mentis ſue dote inclinatus ipſis vt crederet gabaonitis teſtem dei diſpoſuit pacē dedit et cōfirmauit ſocietatem . ſ3 vbi i terras eoꝝ ventū eſt dephēſa fraude ꝙ cū eſſet finitimi aduenas ſe ſimulauerint circūſcriptū ſe populus patrum indignari cepit . ipſis tñ pacem quā dederat reuocādā non cenſuit q2 firmata erat ſacramēti religiōe . ne dū alienā pfidiā redargueret ſuā fidē ſolueret . mulctauit eos meliori tñ obſeq̄o miſterij clementior eñ ſnīa ſ3 diuturnior . Illicitū ergo iuramentū qd̾ ſuari ꝓhibetur itelligit̄ qd̾ ſcitur eſſe illicitū dum iuratur . ſi aūt neſcit̄ illicitū eſſe ipa ignorātia excuſatur . ſi putetur licitu3 eſſe nō ex ignorantia iuris ſ3 fcī . Aliud ē eñ ſi alicuius copulatio creditur eſſe licita q2 neſcitur eſſe cōſanguinea vel q2 credit̄ eſſe vidua . Aliud ſi ideo putatur licita q2 ꝯſanguinearum coniunctio vel relictaꝝ copula nullo iure credatur eſſe prohibita . Hic eñ eſt ignorātia iuris q̄ neminem excuſat niſi cui ꝑmittitur ius ignorare . ibi vero ignorantia fcī q̄ quiſq3 fere excuſat̄ . Seniores autē iſrahel non ignorabāt gētes terre ꝓmiſſionis ex p̄cepto dñi eſſe delendas ſ3 ignorabant gabaonitas eſſe incolas terre ꝓmiſſionis . ignorabant ſiquidē fcīm ſ3 ñ ignorabant ius facti . atq3 ideo et ſi licitu3 eſſet . qd̾ iurauerūt tñ licite ſuari debuit qd̾ iuramēto firmauerūt . Qd̾ aute3 illicitū iuramentū ſuari ꝓhibet̄ nō ē gn̄aliter intelligendū . Iuramentum namq3 vt ieronim9 teſtat̄ ſup ieremiā deb3 habē tres comites veritatē iudiciū ⁊ iuſticiā . vbi aūt iſta defuerint nō ē iuramentū ſ3 piuriū . Vnde datur intelligi illicitum eſſe iuramentū cui aliqd̾ iſtoꝝ defuerit nō tñ cuicunq̄ ꝯtigerit aliqd̾ iſtoꝝ deeſſe prohibetur ſuari . aliqñ namq3 iuramento deeſt iuſticia veluti cū q̄ſ

piam poſt votū caſtitatis ducit vxorem iuramento firmās nunq̄ ab ea ſe diſceſſuꝝ . qd̾ q̄uis illicitu3 ſit q2 iuſticia ꝓbatur ſibi deeſſe tñ auctoritate aug̾ . ſuari p̄cipitur . hoc autē ſi quis ꝯcedat p̄rogatiua coniugij nō ꝓpter religionē iuriſiurādi ſuari animaduertat gabaonitas ob ſolam religionem iuramēti cōtra dñi impiū reſuatos . Cū ergo omē dñi p̄ceptū iuſtū ſit pat3 ei iuſticiam deeſſe qd̾ eius p̄cepto ꝯtrariū inuenitur . Iudiciū q3 aliqñ iuramēto ꝯſtat deeſſe veluti cū ꝓpria temeritate aliquis ductus iurat ſe mādūcatuꝝ et bibituꝝ . hoc q̄uis leuitate indiſcreta illicitū ꝓhibet̄ nō tñ ideo violari iubetur . Iuramētū itaq3 multipliciter illicitū intelligitur . eſt eñ illicitū aliqñ ex eo qd̾ iuratur . aliqñ ex cā ext̄ venīēti . aliqñ ex mō iurandi . Ex eo qd̾ iuratur tūc ē illicitū iuramentū qñ id qd̾ iuratur in ſui natura viciosū ē vl̾ vitā adimēs ut adulteriū homicidium ⁊ hiis ſilia . vel repari ñ ꝑmittēs veluti cū inimico ad pacē nō redire . indigēti miſericorditer ñ ſbuenire . iſta q2 pſpicuā in ſe habēt iniuſticiā et ſi iuramēto firmentur tñ ſuari nō debēt . circa h̾ itaq3 iuramēta intelligēda ſunt q̄ d̾ illicitis iuramētis nō obſuādis ſup̄ ſtatuta legūtur . Quiſquis ergo ſe iuramēto firmauerit aliquid facturū quo vel corꝑalis vel ſpūalis ſal9 adimatur . vel ſine quo vtraq3 ſalus repari vel ꝯſeruari nō poſſit fidē promiſſam ſuare ꝓhibet̄ . quoꝝ exempla p̄miſſe auc̄tes ſubiciūt dum eū qui homicidiū facē vel alimēta matri et fratrib9 non ſubminiſtrare in adulterio ꝑmanere vel ad pacē cū aduerſario non redire iuramentum p̄ſtando ꝑmiſerit ſalubriori conſilio illicita vota obſuare nō ꝑmittunt . Eſt etiā id qd̾ iurat̄ aliqñ viciosum nō in natura ſui ſ3 ex cauſis ext̄ venientib9 . veluti cū aliq̄s poſt votū caſtitatis iurat alicui ſe hituꝝ eā i cōiugē . ꝯiugē naq3 habē in ſe ipo malum nō eſt tñ huic ex voto pniciosu3 ē . hoc aūt iuramentū ⁊ ſi illicitu3 ſit nō tñ obſuari ꝓhibetur ſ3 de violacōne voti penitētia ſibi iubet̄ indici .

b Innocentem . id eſt talem q̄ nec noceat nec nocē velit . vi . q . c . os ues . et . c . ſapiens

c Ignorare . ꝑ expientiam facinam ſcriptu3 ē ſciencia malorū bonis obeſſe nō deb3

d Iudicat . diceret aliq̄s quomodo poteſt eſſe bonus qui non hab3 diſcretionem ⁊ iudicium ex quo decipitur cum apoſtolus dicat . ſpiritualis homo iudicat omnia et ipſe a nemine iudicat̄ ideo dicit iudicat de omnibus etia3 de ignotis in hiis ſcilicet que ſpectāt ad ſalutem . q2 ſi quis deciperetur in talibus ibi non eſſet minus periculum falli q̄ et fallere . vt . xvi . q . i . ſi cupis . tunc enim de ignotis ñ debemus aliquid p̄ſumē nec d̾ bonis malum nec de malis bonu3 . ut . xl vi . di . ſunt nōnulli . in ſi . vel dicat iudicat id eſt p̄ſumit bene de quolibet .

e Qui . id eſt q2 ipe .

f Fidē . i . verborum veritatē .

g Firmata . arē hic ꝙ qui iurat rem illicitam ꝓpa aucte non poteſt venire ꝯtra iuramentum illud . extra . de elec . venerabilem . in ſi . nam illicitum eſt renuere curam paſtoralem et tñ iurans illud tenetur ſuare . vt . lxxxv . di . archidiaconum . ſimile extra ꝙ me . cauſa . ad aures . ſic extra d̾ iuriur . debitores .

h Clementior . ar . ꝙ ſi iudex faciat aliquid qd̾ nō multum differt a mandato quod ñ dicitur exceſſiſſe

k Iuris . s . i . q . iiij . in fine .

l Niſi cui . ut militibus et mulieribus ruſticis minorib9 . ff . d̾ . ꝓbac̄ . cū in debito . § . ſieri autē . i . q . iiij . § . notandum .

m Seruari . hec ratio non eſt ſufficiens .

n Nunquā . nō benedicit quia ſi ille qui vouit ſimpliciter poſtquam duxit vxorem iurat ꝙ nō dimitet eam illud iuramētum eſt licitum . ſ3 ſi prius vouit quā ducat vxore3 tūc pot9 ſeruabit votum q̄ iuramentum ſequēs . vt extra qui cleri . vel vo . rurſus .

o Ob ſolam . nō eſt h̾ verū .

Q . v .

Quod aūt . illud non habet dubitacione3 an periurus ſit qui aliū cogit piurare . nā et ſi ipe non ꝓprie dicatur piurus tñ mortaliter peccat quia qd̾ alter mādato noſtro facit nos reputamꝰ feciſſe vt ex̄ . de ſen . ex . mulieēs . vtrū autē iudex poſſit licite r̄cipere iuramentum illi9 quē

q° v

Ex modo iurandi tūc ē illicitum iu-
ramētū qñ inꝯſiderate īncūſpecte
aliquid iurat̄ quo nec corpalis nec
ſpūal̄ ſal⁹ adimatur · ⁊ ſine q̄ vtra-
q; ſalus repari et vita ꝯſeruari val;
veluti dū aliq̄s a pentibus coactus
vt clericatus tonſurā vel religionis
veſtē ſuſcipiat ſe neutꝝ facturū; iu
ramento firmauerit · hoc quāuis ali
quib⁹ videatur rep̄henſibile quia o-
pus caritatis iuramēto ſe non factu
rum pmiſit nulla tñ auctoritate ſer
uari phibetur · q; et ſi nunq̄ clerica-
t⁹ tōſurā vel religionis veſtē ſuſcipi
at nō tñ ideo minus ſalutē pmereri
valet cū nonnulli ī laicali habitu ſā
ctiſſimi et deo dilecti inueniant̄ · quo
exemplo euidenter datur intelligi
quotiens aliq̄s iurat ſe non factuꝝ
aliquid quo expeditior ſibi via p̄pa-
retur ad beatitudinem dūmodo ſine
eo valeat ſalutem inuenire · qd iura
mētū nō phibet̄ ſeruare · Vnde cum
nos iuramus non daturos aliquid a
licui ſine quo vtraq; ſalus eius p̄t eſ
ſe incolumis · et ſi aliqua ex eo ſibi ꝯ
moditas p̄ſtaretur nulla tamē auc
toritate iuramētū ſuare phibemur
dūmō ſit nobis alia via neceſſitati-
bus eius ſubueniendi · Q V

Quod autem quinto loco q̄
ritur ſi licitum eſſet ꝙ ar-
chidiaconus iurauerat · an
epiſcopus eſſ; reus periurij qui ad
peierandum archidiaconum coge-
bat facile poteſt diſcerni · ſi enim cō
ſentiens pari pena cum faciente pu
niendus eſt multomagis ille qui co
git reus admiſſi criminis probatur
¶ Vnde pius papa ait ·

Qui peierare compellit et cōpellitur periurus vterq; probatur ·

Qui cōpulſus a dño ſciēs piu-
rat vtriq; ſunt piuri ⁊ dñs et miles ·
dñs q; p̄cepit · miles q; plus dñm q̄
aīam dilexit · ſi liber eſt · xl · dies in pa
ne et aqua peniteat et ſeptem ſequē
tes annos · ſ; ſi ſuus eiuſdem tres q̄
dragesimas et legitias ferias peni-
teat · ¶ Idē

Penitētia eius qui in manu epī ā cruce ꝯſecta piurat ·

Qui piurat ſe in manu epī ā in
cruce ꝯſecrata tres annos pe-
niteat · ſi vero in cruce nō cōſecrata
annū vnū peniteat · qui aūt coactus
fuerit et ignorās ſe piurauerit ⁊ p⁹
ea ꝯgnoſcit tres q̄dragesimas peni
teat · ¶ Item ex penitētiali theodo
ri ·

Qua pena ſit feriēdus q̄ neceſſitate coactus piurat ·

Si q̄s coactus p vita redimēda vel
pro qualibet cauſa vel neceſſitate p
iurat q; plus corpus q̄ animam di
lexit tres quadragesimas peniteat
alij vero iudicāt tres annos vnū; ex
hijs in pane et aqua · ¶ Itē gelaſi-
us p̄pa ·

Qui deierat ⁊ alios deierare facit q̄ pena ſit feriēd⁹

Si q̄s · piurauerit ſe ⁊ alios ſciēs in p
iuriū induxerit · xl · dies peniteat in
pane et aq̄ et ſeptē ſequētes annos ·
et nunq̄ ſit ſine penitentia · et alij ſi
ꝯſcij fuerint ſilr peniteāt · ¶ Item
aug̃ · in ſermone de collacōne ſancti
iohānis

Homicidā vincit q̄ ſciens ad piuriū ꝯpellit hominē; ·

Ille q̄ hoīem puocat ad iura-
tionē et ſcit eū falſū iuratuꝝ
eſſe vincit homicidā · q; homicida cō
p⁹ occiſur⁹ ē · ille aīa; imo duas ani
mas et ei⁹ aīam q; iurare puocauit
⁊ ſuā · ſcis veꝝ eē qd dicis et falſum
qd ille dicit et iurare ꝯpellis ecce ꝙ
ille iurat ecce piurat · tu q̄d inueiſti
imo et tu piſti q̄ de illi⁹ morte ſatia
ri voluiſti · ¶ Itē in ſermōe de piu-
rijs

Nō peccat q̄ iuramētū exigit ab eo quē neſcit falſum iurare

Qui exigit iuracōnē multū int̄
eſt ſi neſcit illu; iuratuꝝ falſum an
ſcit · ſi enim neſcit et ideo dicit michi
iura vt fides ei ſit nō ē pccm tñ hu-
mana tēptacō ē · ſi aūt ſcit eū feciſſe
et cogit eū iurare homicida eſt · Ille
eñ ſe ſuo piurio interemit · ſed ille
manū interficiētis ⁊ impſſit et pſſit
¶ Itē ex ꝯci · magūcieñ ·

Vſq; ad exitū vite nō ꝯmunicet qui alios ad periuria trahit

Si q̄s ꝯuict⁹ fuerit alios ad falſa teſtimo-
nia vel piuria attraxiſſe vel quacūq;
corrupcōne ſollicitaſſe ipe quidem
vſq; ad exitū vite nō ꝯmūicet · hij
vero qui ei in piurio ꝯſenſiſſe pbant̄
poſtea ab omni teſtimonio ſunt re-
mouēdi · et ſm lege; infamia nota-
buntur · ¶ Itē q̄ audit aliquē falſū
iurare et tacet delinquit · Vnde ait
aug̃ · in q̄ſtionib; leuitici · c · i · Ani-
ma q̄ audierit vocē falſū iurātis ⁊c ·

Cui ſit iudicandū ſm qd ab aliquo iuratur

Hoc vidr̄ dicere pecca-
re hoiem quod audiente iurat
aliquis falſum ⁊ ſcit eū falſu; iurare
et tacet · tūc aūt ſcit ſi eius rei de q̄
iuratur teſtis fuit aut vidēs aut cō
ſcius fuerit id eſt aliquo modo cog-
nouit aut oculis ſuis ꝯſpexit aut ille
ipe qui iurat indicauit illi · ita enim
potuit eſſe conſcius · ſed inter timo-
rem huius peccati et inter timorem
huius pdicōnis hominum non pua

ſcit velle piurare
hic vt dixi · ſ · xv ·
· q · v · p̄ſbiter ·

a Qui ꝯpulſus ·
miles · in ae
trocibus enī; non
debet aliq̄s pare-
re dño ſuo · ut · xi ·
· q · iij · nō ſemp · et
· c · ſi dñs · ⁊ · c · ſi re
ſiſtit · ⁊ · ff · d reg̃ ·
iur̄ · ad ea ·

b ¶ Quia pl⁹ do
minū · qd eſſe non
debet · vt · xi · q · iij ·
nolite · ij ·

c ¶ Si liber ē · ali
bi magis punitur
ſuus q̄ liber · vt x
xiiij · q · i · q̄ cōtra ·
ſed hic excuſatur
pter p̄ceptū dñi

d ¶ Quadragin-
ta dies · vel ꝯtinue
vel interpolatim ·

e ¶ Septē annoſ ·
non tamē in pane
et aqua ·

f ¶ Quadrageſi-
mas · vnam ante
feſtū natalis alia;
ante paſcha terci
am ante feſtū ſāc
ti iohannis ·

g ¶ Et egitias ·
id eſt ſcdam ⁊ q̄r
tam et ſextā feri-
as · ut de cō · di · iij ·
ieiunia · et · lxxxij ·
di · preſbr ·

Qui periurat
ꝯſecrata · q;
quāto ſanctius ē
p qd iuratur tāto
maius peccatū eſt
piuriū ut · ſ · e · q · i ·
mouet · nūquid g̃
maius ſacrilegiū
committunt qui
vberant clericū in
maiorib; ordib;
ꝯſtitutū q̄ in mi-
noribus · credo ꝙ
ſic · ut · xvij · q · iiij ·
ſi q̄s deinceps · et
· c · q̄ ſubdiaconū ·
et · c · qui occidit ·

i ¶ Et ignorans ·
eſſe pccm qd iura
uit nam ſi fuiſſet
ignoratū ignoran
tia facti nullū eſſ;
peccatum niſi eſſ;
ignorantia craſſa
que neminē excu-
ſat · C · d reſcind̄ ·
ven · quiſquis ·

Si quis · redi
menda · licet
enī timore mortis
iurauerit tñ pecca
uit · ut · xxxij · q · v ·
ita ne · ſed rōne co
actionis mitigat̄
pena ut · eſt ꝙ me ·
cā · ſacris · non eſt ·
contra · xv · q · vi ·
· c · i · ibi enim non
abſoluūt̄ a pecō
ſ; a iuramento ·

l ¶ Alij do · g̃ illa
que ē minor ē im
ponēda ut · l · di · c ·
Eos vero ·

Si quis · ſine
penitentia · interi-
ori · ut · vi · q · i · qui
cunq; ·

Ille vincit · ſi
intelligas ꝙ
pl⁹ peccat piur⁹
q̄ homicida · imo
ille pl⁹ peccat · vt
xiij · di · c · i · ſ; dr eū
vincere q; maius
damnū facit · quia
maius damnū eſt
in amiſſione vni⁹
anime q̄ mille cō
porū · ut · xxiiij · q ·
· iij · ſi habes ·

Qui exigit ·
humaua · i · d
humana īſirmita
te pcedit · ut · ſ · e ·
· q · i · non eſt ·

p ¶ Impſſit · mul
tipliciter cogēdo ·

Si quis · infa
mia · an iura
mentū īfamet vl̄
nō · no · vi · q · i · q̄cū
q; · ſed ſi coacti iu
raſſent nō inde in-
famarentur · ut · ſ ·
· q · px · int̄ cetera

r ¶ Falſū ⁊c · ſup
ple ſi ī dicauerit pō
tabit iniq̄tatē ſuā

Hoc videtur ·
ſuit · i · talem
inde habuit noti
ciam ꝙ hmōi rei
potuit eſſe teſtis ·
et quod ſequitur
eſt expoſitio ·

t ¶ Indicauit · vi
detur g̃ ꝙ valeat
teſtimonū de au-
ditu ut · h · ⁊ xv · q ·
v · preſbr · xxvi · q ·
vi · qui recedunt
et · ij · q · i · multi · nā
et teſtes īelligūt
ſcire que acta ſūt
a teſtatoē ſi poreſ
teſtes eis h̄ dixe-
runt · ut C · d teſti ·
cū antiq̄tas in ſi ·
· i · ſ; ꝯ ar · ꝯtra · iij ·
· q · ix · teſtes · v · q ·
· ij · relatū ē · ad h̄
dicas · ꝙ h̄ loquit̄
in cā denūciacōis
vbi modica ſcia
aliq̄ ſidē facit ar ·
ex̄ de ſpon · pre-
terea · ij · imo etiā
in iudicijs facit ſi
dem teſtimonū d
auditu ut ex̄ · de
ſucceſ · ab inteſ · cū
diſcūs · ex̄ d teſ · cū
cām · ſ; certe teſti
monū d auditu ē
ꝙ pe cū aliq̄s au-
dit aliqd dici eſſe
factū · ſed ſi audit
ꝯtrahētes nō ē te
ſtionū d auditu

et hoc innuitur eſt
ꝺ teſti·licet·ij·tn̄
hoc capitulum nō
loquitur de vera
denūciacōe ſ; poti
us de indicacōne·
ſcȝ cū quis idicat
alijs ꝙ aliqͣs vult
peccare et ſpectat
hoc ad delicta cō=
mittēda ſ; denun=
ciacō ſpectat ad
delicta omiſſa·et
ad illa nō tenētur
niſi q̄ habent ma=
giſtratū ſup aliqͣs
et illa denuntiatio
dicitur euangeli=
ca et iſta ꝺr cano=
nica·et hec appro
bat̄ ſp· prior vero
nō·et ſic patet ꝙ
crimina nondum
omiſſa poſſumus
denūtiare vt h̄ et
·xxiij·di·diaconi·
·i· ibi vicinū p̄ci
picō·ꝛc·eꝫ de de=
ſpon·impu·c·pe=
nul·extra ꝺ ogna·
ſpūali tua·
a ¶ Jurauit·i·iu
rare voluit·
b ¶ Mortis de fa
cto·qꝛ de iure ꝓpt̄
vnius dictum non
poſſꝫ iudicari·et ē
ſi·de pe·di·i·c·pe
nultimo·
c ¶ Prodeſſe ·vt
ſunt ſacerdotes ·
ut·xxiij·q·v·dom=
qꝫ qui ꝗ dicit tali
bus qui poſſunt
ꝓdeſſe nō obeſſe
nō ꝺr ꝓdē·vt·ij·
·q·i·ſi peccauerit·
d ¶ Queritur·in=
citentē ponit hic
queſtionē; qualit̄
iuramēta ſūt intel
ligēda·et diſting
uitur·aut vterqꝫ
habꝫ rectū intel=
lectū aut vterqꝫ
doloſuꝫ·aut alter
tn̄ habet rectū·ſi
ab vtroqꝫ inter=
ponitur dolus tūc
eſt intelligendum
ſm̄ omunē verbo=
rum ſignificacōnē
ut eꝫ de ſpon· ex
l̄ris·ſi a neutro in
terueniẗ dolꝰ tūc
interpretanduꝫ ē
ſm̄ itellectū vtri=
uſqꝫ ſi v̄ba poſſint
vtriqꝫ intellectui
adaptari·extra ꝺ
teſti·cum tu·ſi ab
altero tn̄ tūc in=
telligendū eſt ſe=
cundū eum qui re
cte intelligit · ſic
vi ꝺr diſtingui ·ꝭ·
·e·ꝗ·ex hijs·in ſti
pulationibus et
alijs contractibus

exiſtit plerumqꝫ temptatio · poſſu=
mus enim paratum ad p̄iuriū am=
monendo vel prohibēdo a tam gra=
ui peccato reuocare·ſed ſi non audi
erit et coram nobis de re quā noui=
mus falſum iurauerit vtꝝ proden=
dus ſit ita vt proditus etiam pericu
lum mortis icurrat difficillima que
ſtio eſt·ſed quia non exp̄ſſit hic cui
hoc indicandum ſit· vtruꝫ illi cui iu
ratur an ſacerdoti cuipiam · qui nō
ſolum eum perſequi non poteſt irro
gando ſupplicium ſed etiam orare ꝓ
illo poteſt·videtur michi ꝙ ſe ab il=
lo peccati abſoluat vinculo ſi indi=
cet talibus qui magis prodeſſe poſ=
ſunt quam obeſſe periuro ſiue eū cō
rigendo ſiue deū ꝓ eo placādo·ſed ⁊
ipſe confeſſionis ſibi adhibeat me=
dicinaꝫ· ¶ Si ergo iſte vt ſup̄ di=
ctum eſt qui audit falſum iurare et
tacet delinq̄t·multomagis ille reus
eſt qui ad deierandū aliqueꝫ cōpel=
lit· ¶ Queritur de eo qui verborum
calliditate ſe circūuenire putat illū
cui iuramentū defert an ſit reꝰ p̄iu
rij niſi fuauerit qd iuraſſe creditur·
¶ De hoc ita ſcribit iſidorus ſentē=
tiaꝝ libro·ij·

De eo q̄ callidi
tate verbū iurat

Qvacunqꝫ arte verboꝝ quis iuret deus
tn̄ q̄ cōſcientie teſtis ē ita h̄ accipit
ſic ille cui iuratur intelligit· Dupli
citer aūt reus ſit qui et nomē dei in
uanū aſſumit et ꝓximū dolo capit·
¶ Itē ex ſmone ſancti auguſtini·

Periurus ē q̄ ſup lapidē falſū iurat

Ecce dico caritati veſtre ꝙ q̄
ſup lapidē falſum iurat periu
rus eſt·Vnde hoc dico quia multi in
hoc falluntur ⁊ putāt quia nichil ē
ꝑ quod iurant non ſe crimine teneri
periurij·prorſus p̄iurus es·quia per
id qd ſanctum non putas falſum iu
ras·ſi tu illud ſanctum non putas ſā
ctum putat cui iuras ·non enim qn̄
iuras tibi aut lapidi ſed ꝓximo tuo
iuras homini iuras ante lapidem·ſꝫ
nunquid ante deum non te audit la
pis loquentē ſꝫ punit deus te fallen=
tem· ¶ Sed obicitur illud greg· in
·xxvi·libro moraliū

Apud deū
verba nr̄a non ex ore ſed ex corde ꝓ
cedūt

Hvmane aures talia
verba noſtra iudicant qualia
foris ſonāt·Diuina vero iudicia ta
lia foris audiunt qualia ex intimis
ꝓferuntur·certe nouerit ille qui in=
tencōneꝫ et volūtatem alterius va=
rijs explicat verbis· qꝛ nō debꝫ ali=
quis verba ꝯſiderare ſed volūtatem
et intencōnem·qꝛ non debꝫ intentio
verbis deſeruire ſꝫ verba intencōni·
¶ Si ergo diuina iudicia verba no
ſtra talia foris audiūt qualia ex in
timis ꝓferuntur ſi intēcio nō debet
deſeruire verbis ſꝫ verba intencōni·
patet ꝙ deus non accipit ſic iuramē
tum ſicut ille cui iuratur·ſed potius
ſicut qui iurat itelligit cū recipiēti
nō ex intimis ſꝫ ex hijs que ꝓferun=
tur foris v̄ba noſtra ſonēt ¶ Itē
obicitur·qui iurat ſup lapide putāſ
ſe iurare ſuper ſacroſancta euange
lia perinde tenetur ac ſi ſuper ſancta
euāgelia iurauerit·licꝫ ille cui iurat
ideo ſup lapidem illū iurare fecerit
ne nō ſeruādo qd ꝓmittit reatu per
iurij teneatur· ¶ Itē obicitur illud
de ciuibꝫ qui credūt ſe iurare conſu
libus ſuis obedituros in omnibus q̄
ſibi imperata fuerint ꝓ honore ſue
ciuitatis·ne vero obedientiā recuſā
tes reatu p̄iurij illaqueentur ſuppo
nitur breue iuraturis in quo aliud
ꝯtinetur quā ſe iuraturos arbitren
tur·videlicet ne padum in nilū con=
uertant vel aliquid huiuſmōi faci=
ant·ſi ergo contra hoc qd ſe iuraſſe
crediderāt cōſulibꝫ ſuis obedientiā
denegarent·nunquid ſm̄ intentōnē
recipiētis an non potius ſecundum
intencōnē iurantis iuramentū deus
illud acciperet· ¶ Item ſi innocens
de adulterio vel furto impetitus in=
nocentiā ſuam vellet aſſerere·iura=
ret auteꝫ ſe ab obiectis ſibi eſſe im=
munem ſicut in breui illo cōtinetur
quod manibus ſuis ſe ſcripſiſſe arbi
bitratur·Contineatur auteꝫ in illo
hunc reum eſſe obiectoꝝ nunquid
a domino p̄iurus reputabitur · aut
nunquid potēit argui ſe iuraſſe adul
terij aut furti reatū incurriſſe·non·
¶ Hinc etiā iohes criſoſtomꝰ ait·

Inter iuramentum et locutionē fi=
delium nulla debet eſſe differentia·

Ivramēti huiꝰ cā ē·qꝛ omnis
qui iurat ad h̄ iurat vt qd ve
rū ē loquat̄ Et ideo dominus int̄ iu
ramentum et loquelam noſtrā nul=
lam vult eſſe diſtantiam· quia ſicut
in iuramento nullam cōuenit eſſe ꝑ
fidiam · ita quoqꝫ in verbis noſtris
nulla debent eſſe mendacia·qꝛ vtrū=
qꝫ et p̄iurium et mendacium diuini
iudicij pena damnatur·dicēte ſcrip
tura·os qd mētit̄ occidit animam·
Quiſquis ergo veſtrum loquitur iu
rat·qꝛ ſcriptū ē teſtis fidelis nō mē
tietur· ¶ Itē·

Anteqͣ aliqͣs iuret
p̄ierat ſi ꝯtra ꝯſciam parat iurare·

contra ſtipulantē
et vendentem in=
terpretandum eſt
ſed in iudicijs ꝓ
actore·vt·ff·ꝺ·v·
obli·inter ſtipulā
tem·ꝗ·i·ff·de ꝯtra
hen·emp·labeo·
Qvacūqꝫ itel
ligit·i·itelli
gere debet·⁊ ē ſi·
·ꝭ·de con·di·iiij·n̄
illud·
Ecce·ſup la=
pidē·ſōte ꝯceptū
vt credantur eſſe
euangelia ab ad=
uerſario·
Homane·ver
ba·que ille ꝓtulit
⁊ vult ea aliter in
terp̄tari ꝓut ver
ba ſonare videntꝰ
qd ſemp non eſt
faciendum·cum ſe
pe bona v̄ba ma=
la intencōne ꝓfe
rantur et eꝯūſo·
vt·v·q·v·nō om=
nis et·c·nō oſcula
tur·⁊ xxiij·q·i·pa
ratus·
b ¶ Verba·ar·po
tius eſſe ꝯſideran=
dū mentē alicuius
ꝗ ipa v̄ba· ut·i·
·q·i·marchion·⁊
ꝺ con·di·iiij·retu
lerunt·extra de v̄·
ſig·p̄terea ·c·in=
telligētia·et·xxiij
·q·i·patus·in pn̄·
⁊·ff·de in ius vo·
·l·ꝗuis·ſ; h̄ verū
ē cū ꝯſtat de itel=
lectu·alias in du=
bijs a verbis non
eſt recedendū·vt
·ff·de l̄·iij·nō aliẗ
·ff·ꝺ exercit̄·l·i·ꝗ·
ſi is qui nauē·ex̄
de ſpon·ex l̄ris·
Iuraſſiti· ad
h̄ iurat·i·iu
rare debet·
c ¶ Diſtātiā·ꝗtū
ad h̄ qn̄ mōtaliẗ
peccet·q̄ ſimpliciẗ
dic̄ falſū ſic qui ſb̄
iuramēto dic̄ falſū
magis tn̄ peccat
deierādo ꝗ mētiē
do·ſolidiꝰ ſb̄ſiſtit
vbi iuramētū iter=
poniẗ·ut·ſ·e·q·i·
·c·i·ꝗ tn̄ plus o=
peratur ſacramen
tum ꝗ ſimplex ꝓ
miſſio·ut extra de
iurīur̄·debitores·
Iteꝫ ē ar·ꝙ ex nu
do pacto oritur a
ctio·vt·xij·q·ij·q̄
cūqꝫ·et·q·v·quia
Qvi p̄iurare·
nō ex opibꝫ
deus potius ꝯſide
rat animum q̄ꝫ fa
ctū·ut·xv·q·vi·c·
·i· ⁊ deꝰ interrogat

Pcot et non manum·xiiij·q·v·ſi quid ſic·xxxij·q·v·ꝓpoſito Aruuli·iu rare·nec teſtis eſſe poteſt·iiij·q·iij·c·i·et ideo hoc eſt et quia i iuramēto debet adeſſe iudiciū ſed hꝰ etas neſcit quid agat·ut·C·de fal·mo·l·i·Item quia impubes·nō pt peierare·ut·ff·de iure iur·l·qui iuraſſe·vnde ſacramentum calūnie pſtare nō pt·poſſet tamē dici qꝫ ſi doli capax ē qꝛ tūc calumnioſe petere poteſt·ut extra de de= lict·pueroꝝ·c·i·et ſi nouit verita tem qꝫ bñ pſtabit ſacramentum calū nie·ar·C·de iuris iur·ꝓpter calum·l·ij·§·i·ſꝫ d veritate dicēda bene pt iurare·naꝫ ab im puberibus et timi dis ſumitur inicis um queſtionis·ut ·ff·d queſtio·vni us in pri·Item im pubes ferula pcu titur ꝓ veritate dicenda ut·ff·ad ſillia·l·i·§·impu= bes·et tenet ɔfeſ= ſio quam facit·lꝫ cōtra eum poſſet reſtitui ut·ff·de ɔ feſſis·l·certuꝫ·§·penul·Io·qd falſum eſt niſi ſit do li capax·cum hoc capi̅tn ɔtradicat·b·hoc aūt certū ē qꝫ ſi aliqs ſpon= te recipit iuramē= tum minoris bene valet·et tenet ta le iuramentuꝫ·vt ·ff·d iuriur·l·qui iuraſſe·Item et in eo caſu poteſt qs ɔueniri racōe iu ramēti·quod preſ ſtitit dū eſſet im= pubes·et ſi impu bes iurauit ſe pre ſtaturū opas ipe pubes factus bene ɔuenitur·de hꝰ iu ramēto·ut·ff·de li be·cā·l·vl·in fi·

b Cauſa·ſꝫ non ne ſi agere vult periurus in ꝓpria cā audiretur·quia nulli ꝓhibetur a= gere in ꝓpria cā· vt·iiij·q·vi·omni bus·ſꝫ agere ñ pt ñ pſtet ſacramen= tuꝫ·Item nōne iu dex vel altera ps poteſt ei deferre ſacramētum·ad hꝰ dicas qꝫ hec lex ſupta eſt delumbarda ſm quaꝫ nō iuratur·de calūnia·patet ergo qꝫ loquitur hꝰ de alio iuramento·et po= teſt dici qꝫ loquitur d iuramēto expurgacōnis·id eſt ut nec ſe nec a= lios poſſit expurgare·ex hꝰ ſequitur qꝫ cū ſuſpicō aliqua eſt ɔtra per iurum ſtatim habetur ꝓ ɔuicto cū ſe expurgare non poſſit et impu= tet ſibi qui in taleꝫ caſū incidit·qꝛ culpa ſua illud ſuſtinet·ut·xv·q·i· ſi quis inſaniens·ex q cū ſemel peierauit pſumitur qꝫ ſemp debeat pe ierare·vt·ij·q·vij·nō pt·vñ āmodo nō ē ſacramēto ſuo credendum vt extra·de pſūp·lrās ea tñ ſacramēta q oneris ſunt potius qꝫ honoris be ne preſtabit vt iuramentum calūnie·ſilr dñis ſuis iurabit in cā ſe 10

Anteqꝫ aliquis iuret peierat ſi con tra conſcientiam parat iurare·

Qui periurare paratus eſt an= tequam iuret iam piurus eſſe videtur·quia deus non ex operibus tantum iudicat ſed ex cogitacōne et ex corde·Ex hijs omnibus col= ligitur qꝫ iuramenta ſecundum in= tentionem preſtantis non recipien= tis a deo iudicantur·quomodo ergo ſecundum iſidoꝝ quacunqꝫ arte ver borum quis iuret deus ſic accipit ſi= cut ille cui iuratur intelligit·Sed ſi cut aliud eſt callida arte verborum iurare·aliud ſimpliciter intentionē ſuam iurando enuntiare·ſic aliud eſt ſimplici intentione iuramentum fac ctum recipere aliud in recipiendo ca lliditate vti·quia ſicut quiſquam apud deum non valet aliquem lede= re ſic nec preter eius intentioneꝫ va let quis alicui ſubuenire·deus au= tem duplicitatis aſpernator ſimpli= cem intentioneꝫ vtriuſqꝫ conſiderat et tam ex parte recipientis quam ex pte preſtantis verborum artem aſpernatur et odit·De etate ve= ro iurantiū queritur qua etate quiſ qꝫ ad iurandum debeat cogi·de quo in primo libro capitularium ſic inue nitur diffinitum·

Ante annos rationabiles aliqui nō cogantur iurare·

Paruuli qui ſine etate rationa bili ſunt nō cogantur iurare et qui ſemel periuratus fuerit nec te ſtis ſit poſt hoc·ſed nec ad ſacramē= tum accedat·nec in ſua cauſa vel al terius iurator exiſtat·Idē ex cō cilio elibertano· Ante·xiiij·

annos nullus iurare cogatur

Pueri ante annos·xiiij·non co= gantur iurare·puella qꝫ ſi in puerili etate ſita in domo patris illo neſcie= te iuramēto ſe ɔſtrinxerit·et pr eius vt audierit ſtatim ɔtradixerit vota eius et iuramenta irrita erunt et fa cilius emēdabitur·Item corne= lius papa· De eodem et ut a ieiu nis iuramenta preſtentur·

Honeſtum etiam videtur vt q in ſanctis audet iurare hoc ie= iunus faciat cum omni honeſtate ꝛ timore dei·et pueri ante annos·xiiij non cogantur iurare·Preterea ſunt quedam tempora quibꝫ iurare ꝓhibetur·Vnde in concilio apud ſanctum medardum habito

Quibus temporibus iurare prohi= beatur·

Decreuit ſancta ſino= dus vt a ſeptuageſima vſqꝫ i octauam paſce·et ab aduentu domi ni vſqꝫ in octauam epiphanie·nec= non etiam in ieiunijs quatuor tem= porum et in letanijs maioribus·et i diebus dominicis et in diebus roga tionum·niſi de concordia et pacifi= cationibus nullus ſupra ſacra euā= gelia iurare preſumat·De for= ma vero fidelitatis et qꝫ quiſqꝫ debe at domino vel econuerſo·ſic inuenit̄ in epiſtola philiberti epiſcopi·

Que in fidelitate ſunt obſeruanda·

De forma fidelitatis aliqd ſcri bere monitus hec vobis que ſequuntur breuiter ex librorum

Pueri·puella·item eſt in puero·ut·s·e·q·iiij·in tribus·

b Stati·filij iuramentū debet pater reuocare qꝫ cito ſcit ut hꝰ dr·ſꝫ votū religioīs nō tenet̄ ſtati reuocare cū ſcit ſꝫ vſqꝫ ad annū ꝛ di em ɔtradicere pt·ut xx·q·ij·puella·aliter tñ eſt ſup diſtinctuꝫ·s·xx·q·ij·in pri·

Oneſtū·hꝰ ieiunus·ſilr teſtimoniū debꝫ dicē ieiu= nus·ut ex de teſti·placuit·q a ieiunis fieri debeāt·no·de ·ɔ·di·i·ſacramēta·tñ qꝫ hic dr·magis eſt honeſtū qꝫ iuſtum

Decreuit·ut a ſeptuageſi ma·in hijs etiam diebꝫ cauſe exer= ceri ñ debēt xv·q· iiij·c·i·et·ij·huic tñ caplo ꝛ pcedēti obuiat ɔſuetudo pſcripta·

g Maioribꝫ·vt i feſto ſci marci·

De forma·ho neſtum·ſic gꝰ honeſtas et poſſi= bilitas in omni iu ramēto ſūt intelli genda·vt·s·e·q· ·iiij·vnuſquis·ꝛ extra·de iuriur·qꝫ admodū·illud ſa cramentum pſtāt archiepi romano pontifici·vt extra de iuriur·ego·et ſbditi ſuis epiſ·ut xxiij·di·quāquā· impator pape·lx= iij·di·tibi dño·ꝛ li cet generaliter iu ret vaſallꝰ dño·ſ·qꝫ in omnibꝫ cauſ iuuabit ipm ꝛ ɔtra quēlibꝫ·tñ contra ꝓpam patriaꝫ nō iuuabit ipm·vt ·ff·de religi·mini me·nec ɔtra papā ut extra d iuriur· venientes·ſꝫ quid ſi dñs vult filium vaſalli i petere nū quid iuuabit ipm ɔtra filiū·vidr qꝫ nō·qꝛ nec filiū ex cōmunicatū vita= bit·xi·q·iij·quo= niā multos·et·ar· ad hꝰ·ff·de religi· minime·ɔtrarium tñ dicit lex feudi in titulo quemad modū feudū amit tatꝰ·dr enī ibi qꝫ vaſallus obliga= tus ē filio ſuo enī vinculo nature·ſꝫ dño ſuo eſt obligatus vinculo iuramēti·Itē ñ tene tur ipm iurare ſi iniuſte impetit aliū·nec enī opem fert q ad peccandū nos adiuuat·ut·xiiij·q·vi·ſi res·Itē nūquid vaſallus pt accuſare do minū·non·ut hꝰ pt colligi niſi ꝓſequatur ſuā iniuriā alioqn ſi accuſat pdit ius feudi·ſicut patronus q accuſat libertum pdit bonoꝝ poſſeſ ſionē·ut·ff·de bo·li·qui cū maior·nec teſtimonium pt ɔtra ipm ferre nec in criminali cauſa nec etiā ꝓ ipo·vt extra de offi·del·cām·

i De ſecreto·ille qui ꝓdit ſecreta alicuiꝰ capite punitur·ut·ff·de re·mili·oē·§·tercō·ꝛ·C·de ɔmer·ꝛ merca·l·ij·ꝛ ſic pt qs iurare·ne ꝓ dat ſecreta alteriꝰ·ar·tñ ē cōtra·xij·di·nerui· k Municōnibꝫ·qui

muniťcōnes cedit hoſtib9 vel litteras vel nūciū vel aliquod ſignuꝫ eis
mittit incidit in crimen leſe maieſtatis. vt. ff. ad. l. iuli. ma. l. i. ij. ⁊. iij.
a ¶ Ad honeſtatem. ut nec cum vxore nec cum filia cōmiſceatur nec
aliquid inhoneſtatis faciat in domo dn̄i. ut. de. pe. di. v. oſideret.
b ¶ Conſilium. vide quo modo interpretatur. hoc iuramentum. ego iuro
q̄ nullum faciam tibi damnum. id eſt ego iuro q̄ nec ego faciam et
etiam q̄ alios fa
cientes phibebo.
ſic interpretaťꝰ lex
tale pactum vt ſi
aliās fecit. pactū
q̄ ſiluam non ce-
deret vel vreret
etiam cuſtodire
tenetur ne alius v
rat vel cedat. vt
. ff. locati in lege
Item videtur in
omnib9 negatiuis
promiſſionibus.
vt cum dicitur p
mitto q̄ non faci
am. non ſolum te-
neor non facere ſꝫ
etiam curare de-
beo ne fiat. vt. ff.
de. v. ſig. facē.
⁊. ff. đ. v. obli. i il
la ſtipulatione.
c ¶ Dignus. q̄ ſi
clericus preſtat
patrocinium otra
eccleſiam ſuā vel
epiſcopum ſuum
poteſt puari bene
ficio ſuo. xcvi. di.
ſi impator. et extra
de poſtula. c. ſi.

in vaſallo et tranſit feudum ad ſuperiorem. ut i libris de feudis quē
admodum feudum amittatur.
QUaute. operibus. ar. q̄ factis mentimur ſicut ⁊ verbis et factis
negamus xp̄m ſicut et verbis. xi. q. iij. extimant. et factis appella
mus. extra. de ap. dilci. i. et factis predicam9. xliij. di. ſit rectō.
QUotiens. audientibus. forte inſtruit rudes magna et ſubtilia
quod eſſe nō de-
bet. ſi. viij. q. i. o-
portet. ⁊. xliij. di.
. e. i.

auctoritate notaui Qui domino ſuo
fidelitatem iurat iſta ſex ſemper in
memoria debet habere. incolume
tutum. honeſtum. vtile. facile. poſſi-
bile. Incolume videlicet ne ſit in dā
num domini ſui de corpore ſuo. Tu-
tum ne ſit ei in damnū đ ſecreto ſuo
vel de munitionibus per quas tutus
eſſe poteſt. Honeſtuꝫ ne ſit ei i dam
num de iuſticia ſua vel de alijs cauſis
que ad honeſtatem ei9 pertinere vi
dentur. Vtile ne ſit ei in damnum de
ſuis poſſeſſionibus. Facile vel poſſibi
le ne id bonum quod dominus ſuus
facere leuiť poterat faciat ei diffici
le ne ve id quod poſſibile erat red-
dat ei impoſſibile vt fidelis hic docu
menta caueat iuſtum eſt. ſed quia nō
ſufficit abſtinere a malo niſi fiat id
quod iuſtum ⁊ bonum eſt. reſtat ut
in eiſdem ſex ſupradictis conſilium
et auxilium domino ſuo fidelis pre-
ſtet. ſi beneficijs dignus videri vult
et ſaluus eſſe de fidelitate quā iura-
uit. dn̄s q̄ꝫ fideli ſuo in hijs omnibus
vicem reddere debet qđ ſi non fece-
rit merito cenſebitur malefidus. ſi-
cut ille qui in eoꝝ puaricacōne vel
faciēdo vel conſentiēdo dephenſus fu
erit perfidus et piurus. ¶ Aug.

SI quis laicus iuramētū vio
lando phanat qđ regi ⁊ do-
mino ſuo iurat. et poſtea puerſe et
doloſe eius regnuꝫ tractauerit et in
mortē ipſius aliquo machinamēto
inſidiatur. q2 ſacrilegium pagit in
xp̄m dei manum mittens anathema
ſit. niſi p dignam penitentie ſatiſfac
tionem emendauerit ſicut oſtitutuꝫ
a ſancta ſinodo eſt. id eſt ſeculum re-
linquat arma deponat in monaſteri
um eat et peniteat omnib9 dieb9 vi
te ſue. veruntamē cōmunionē in ex
itu vite ſue cum eucariſtia accipiat
epus preſbr diaconus ſi hoc crimen
commiſerit degradetur. ¶ Vt itaq3
ex premiſſis apparet mendaciuꝫ nec
in ſimplici ſermōe debet proferri nec
iuramento firmari. mendacium au-
tem non ſolum i verbis ſꝫ etiā i ſimu
latis opibus eſſe probatur. ¶ Vnđ
ambroſius ait in ſermone habito in
dn̄ica de abrahā. Mētitur qui pfeſ
ſionem ſuam opibus nō oſtendit.

QUaute fratres cariſſimi men-
daciū. q2 omēs qui amāt mē-
daciū filij ſunt diaboli. non ſolum in
falſis verbis ſꝫ etiā in ſimulatis ope-
ribus mendaciū ē mendaciū nāq3
eſt ſe xp̄ianum dicere et opera xp̄i
nō facere. mendaciū eſt epm ſacer-
dotē vel clericū ſe pfiteri ⁊ cōtraria
huic ordini operari. ¶ Item iero.
Quociēſ ſmo mal9 đ ore nr̄o pcedat

QUotiens vero loquimur ā nō
in oportuno tēpe aut non in
oportuno loco aut nō vt ouenit au-
dientibus totiens ſermo malus pce
dit de ore noſtro ad deſtructionem
eorum qui audiunt. oſideremus ita
q3 quid loquamur quia p omni oci
oſo verbo reddituri ſumus rationeꝫ
in die iudicij. ¶ Iuramentum vero
clericus laico preſtare non debet.
¶ Vnde in remenſi concilio legiť.
Cuiquam laico clericus nichil iura re preſumat.

NUllus ex
eccleſiaſtico ordine cuiquam
laico quicq3 ſupra ſacroſancta euā-
gelia iurare pſumat. ſed ſimpliciť
cū veritate et puritate dicat eſt eſt.
non non. ſed ſi eſt aliquid aliud qđ
ſibi obiciatur prout iudicauerint q̄
eiuſdem ordinis ſunt aut corrigať
aut expurgetur. ¶ Epiſcopo ſimili
ter cleric9 iuramentū preſtare non
debet niſi forte is cui eccleſie procu
racōnem committit. ¶ Vnde vr-
ban9 ſecund9 ait.

NUllus epiſcop9 clericos ſuos
niſi forte quibus eccleſiaſtica
rum rerum diſpenſatio conmiſſa
fuerit ſibi iurare compellat.

Sequitur cauſa. xxiij.

b ¶ Vicem. et ſic
eadem fide tenetꝰ
dn̄s ſubdito ſuo ſi
cut ſubditus do-
mino. vt xcv. di.
eſto ſubiectus. ex
tra de iure iuran-
do. peruenit. et xx
xxij. q. vi. nichil
iniquius. et ſi non
fecerit priuať do-
minio quod hab3

NUllus. laico.
hoc capitulū
intelligas de iura
mento expurgati
onis qđ clericus
non debet facere
coraꝫ laico ſed tā
tum coram epiſco
po vel eius dele-
gato niſi hoc fiat
auctoritate pape
ut. ij. q. v. mennā
ſi enim clericus pe
teret aliquid co-
rā laico bene tene
retur ibi pſtare iura
mentū calumnie.
vel dic q̄ ſine licē
tia epi nullū deb3
facere iuramentū
laico. Impatori
aut iurant epi fide
litatem.